45 ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 67 — Կ. ՊՈԼԻՍ 10/23 ՅՈՒԼԻՍ 1901 — 6 ՐԷՊԻԼ ԱԽԸՐ 1319 — 10 ՅՈՒԼԻՍ 1317 — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

10 ՓԱՐԱ

ՄԱՆԶՈՒՄԷ Ի ԷՖԿԻԱՐ

10 ՓԱՐԱ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

MANZOUMÉ-I-EFKIAR
JOURNAL ARMÉNIEN
QUOTIDIEN, POLITIQUE, FINANCIER ET LITTÉRAIRE
Directeur-Propriétaire
OHANNÈS F. KAÏSÉRIAN
38, Grand' rue de la S. Porte, 38
Constantinople

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԿԱՅՍԷՐԵԱՆ
Առ որ կ'ուղղուին ամէն տեսակ գրութիւններ։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պալը Ալի ճասէի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղրշ.	50 ղրշ.
Գաւառներու համար	108 ղրշ.	60 ղրշ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 դրուշ։
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

مطبوعه امتیاز صاحبی و مدیر مسئولی
اوحانس فرید قیصریان
مطبعه و اداره خانه سی
باب عالی جوارنده ۳۸ نومرولی داره خانه سی

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՃԱԲՈՆ

Մէկ երկու չաբաթէ ի վեր եւրոպական մամուլը վերստին զբաղիլ սկսած է ռուս-ճաբոնական յարաբերութիւններով. անգլիական թերթերը երկու տերութեանց միջև մօտալուտ պատերազմ մը կը գուշակեն, իսկ ցամաքային Եւրոպոյ մամուլը, մանաւանդ գերմանականը և ռուսականը, անպատեհ կը գտնեն այդպիսի եղելութեան մը ծագումը։

Բնական է որ անգրա-Մանչի թերթերը փափաքին որ ռուս-ճաբոնական կառավարութիւնները փոխադարձ սերտ յարաբերութիւններ ունենալու իրարու հետ, միշտ գժտութիւններ ունենան, որով Մայրագոյն Արեւելքի մէջ Անգլիա պահելով իր հաւասարակշռային դիրքը, կարենայ դիւանագիտական մեծ յաջողութիւններ բերել։ Միւս կողմէ ալ, ֆրանսական և գերմանական թերթերը չատ լաւ կ'ըմբռնեն թէ՝ եթէ իրօք ճաբոնիա չուզէ այլ ևս Անգլիոյ համակերպիլ չնչական ջուրերուն մէջ, այս վերջինը, մեկուսացեալ պիտի մնայ, և հետեւաբար բրիտանական վաճառականութիւնը նոր հրապարակներ գտնելու անուղղակի դժուարութեանց պիտի հանդիպի։

Միջազգային եղելութիւնները մօտէն կրցող ուսումնասիրողները կը մտածեն անչուշտ թէ կառավարութիւնները օրքան ալ պարագայից բերմամբ առժամանակեայ ընթացքներու մէջ կարենան գտնուիլ, ընդհանրապէս իրենց կամքէն անկախ եղող իրենց բնական շահերը չեն կարող մոռնալ։ Թող ռուսական և ֆրանսական թերթերը ուզածնուն չափ ջանան համոզելու հանրային կարծիքը թէ Ռուսիոյ և Ճաբոնիոյ արտաքին շահերը հաշտարար են, պարզ քաղաքագէտները մինչ իսկ կրնան ըմբռնել թէ այդ թերթերը ճաբոնական շահերէն աւելի ռուսական և ֆրանսական շահերուն պաշտպանութեան մէջ ելած են, ուր մնաց ճաբոնական խիստ արիւնն և սրամիտ դիւանագէտները։ Միթէ այս վերջինները և ճաբոնական հանրային կարծիքը կրնան երբեք մոռնալ Սիբիրական երկաթգիծի պայմանագրութիւնը որով Ճաբոնայէ և Գերմանիայէ աւելի Ռուսիա մեծ հարուած մը տուած եղաւ Ճաբոնի, ապարդիւն ձգելով ճաբոնական քանակներուն և մարտանաւերուն փայլուն յաղթանակները։

Ո՞վ չէ կարող հաստատել Ռուսիոյ 5-6 տարի առաջ ընուած ընթացքին և չինական վերջի դէպքերու միջոցին ունեցած վարմունքին հակասութիւնը։ Ասել է որ Ռուսիա՝ չինաճաբոնական պատերազմին Չինաստանը պաշտպանել ուզեց այն նպատակաւ որ ապագային միայն ինք կարենայ բաժին հանել դեղին ցեղի երկրէն։ Եւ արդէն ինչ է Մանչուրիոյ այժմու դրաւումը եթէ ոչ միեւնոյն ծրագրին գործադրումը։ Բնական չէ՞ որ Մանչուրիայի տիրապետող տերութիւն մը բաղդատաբար աւելի հարուստ՝ աւելի բազմամարդ՝ ռազմագիտական տեսակէտով չատ աւելի կարեւոր եղող Գորէան ալ ձեռք անցնել ուզէ։ Ռուսիա այնքան մտադիր է տիրելու վերոյիշեալ երկրին որ չի կարենալով ծածկել իր նպատակները այս մասին, Գորէական խնդիր մը ծագած է Ռուսիոյ և Ճաբոնի մէջ, զոր ռուսասէր և անգլիատեաց թերթերը իրենց ուզածին պէս՝ պարագայից փոփոխութեանց համեմատ տարբեր ձեւերու տակ կը ներկայացնեն։ Այսօր ալ քնաւ չեն խօսիր այդ խնդրոյն վերայ, մինչդեռ քանի քոզաքները կը տարածուին Մանչուրիայի մէջ և կը մօտենան Գորէայի արեւմտեան սահմանին, Ճաբոնացւոց ատելութիւնը այնքան աւելի կը սաստկանայ իրենց դայրոյթին հետ։ Ճաբոնի՝ Գորէայի շահերը այնքան կարեւոր են որ այս վերջինը՝ — իր բնակչաց մէկ կարեւոր մասին ճաբոնական սերունդէ ըլլալն ալ նկատի առնուելով, — Ճաբոնցիներու կողմէ իրենց երկրին մէկ մասը նկատուած է. ապա մը դիւանագէտը կարող է ըսել թէ ռուս և ճաբոնական յարաբերութիւնները կրնան լրջօրէն սերտ ըլլալ, քանի որ Ռուսիոյ բռնած ընթացքին բնական հետեւողութիւնը Գորէայի տիրապետումն է։

Եթէ Ռուսոֆիլներու աշխարհակալութիւնը չի կրնար գոհ ձգել Ճաբոնիան, անգլիատեաց թերթերուն յայտնած ռուս և ճաբոնական դաշնակցութիւնը իրենց համար հրապուրիչ երեւակայութիւնէ և կամ երազէ մը զատ բան մը չէ կարող ըլլալ։

Աշխարհակալութիւնը մէկդի ձգելով, Ռուսիոյ անտեսական դրութիւնները, զարգացման վիճակը, վաճառականութեան և արուեստներու աշխարհին մէջ ունեցած խիստ նախնական քայլերը թոյլ չեն տար որ Ռուսերու և Ճաբոնցիներու մէջ դիւանական կապեր հաստատուին։

Երկու երկիրներու բնակչաց զգացումները պաշտօնական համաձայնութիւն մը գոյացնելու տեսակէտով այնքան կարեւոր չեն որքան վերոյիշեալ կէտերը։ Այս պարագան հաստատած մէկէ աւելի օրինակներ կը գտնուին քաղաքական աշխարհիս մէջ։ Գերմանացիք ընդհանրապէս չեն սիրեր Անգլիացիները, չէ թէ միայն քնաղդմամբ այլ նաեւ Մեծն Բրիտանիոյ ունեցած անտեսական և միջազգային դիրքին պատճառաւ։ Բայց ինչո՞ւ ժամանակէ մը ի վեր երկու տերութիւնք մէկէ աւելի պարագաներու մէջ համաձայնած են, մանաւանդ չինական և Հարաւային Աֆրիկէի խնդիրներուն առթիւ։

Երկու կառավարութիւններն ինչպէս երկու ազգերն ալ՝ հակցած են որ իրարու հանդէպ մրցման նախանձը ունենալով է որ կրնան հարատեւել եւ յառաջդիմել։ Բայց այս մրցումին նախնական պայմանը՝ ամէն քանէ առաջ անտեսական դրութիւններուն միութենէն և կամ նմանողութենէն կախում ունի։ Այսինքն քանի որ Անգլիա մաքսապաշտական դրութեան չի հետեւելու է որ ամէնէն աւելի հրապարակ ձեռք անցուցած է, Գերմանիա ալ ստիպուած է միեւնոյն ընթացքն ունենալ, որով կը պարտաւորի այժմ տալ Մեծն Բրիտանիոյ Չինաստանի մէջ հետեւած քաղաքան դաշնակցութեան, այսինքն անոր հետ համաձայնիլ։

Արդ, քանի որ Ճաբոնցիք գերմանացւոց չափ լուսամիտ և զարգացած են, բնական չէ՞ մտածել որ անոնց օրինակին հետեւին, և իրենց փափաքած աշխարհակալական և անտեսական յառաջդիմութիւններն համաձայնեցնեն Անգլիացւոց յառաջդիմութեանցը հետ, այսինքն անոնց դրութեանցը հետեւին։

Ապա ինչպէս ռուս և ճաբոնական տեւական միութիւն մը իրականալի կրնայ նկատուիլ։

ՀԻԱՆԴԻՆ ԳԻՇԵՐՆԵՐԸ

ԱՌ Ո. Զ.

«Մարդուն հոգին իր հիւանդութեանը կը համբերէ, բայց վիրաւոր հոգին ո՞վ կրնայ մխիթարել։» Ա—ակ.

Հիւանդութիւն, ա՜հ կարապետը մահուան, ինչ ցնցող բառ մը, մանաւանդ անոնց համար, որոնք անոր բզկտող մագիլներուն մէջն են ինկած։

Թէեւ իր ծնած օրն ու գիշերը անիծող Եղիսէի բարեկամին արտուէջը չունիմ գուցեատ շրթներուս վրայ, բայց չուարած ու շլմորած եմ թէ սա լուին սրախս քողոքը ո՞ւմ ուղղեմ։ Մարմնոյս ակարութիւններուն, ոսկորներուս ու մկանունքներուս մշտնջենքերուն դէմ կրնամ համբերել, սակայն ,ա՜հ ,այլ եւս չեմ կարող ժուժել սա հոգիս լկող մտքերուն, որոնց համար գիտեմ որ քարեկամ բժիշկս ոչ դեղ ունի և ոչ դեղատան։

Հիւանդին գիշերները, սիրելիս, այն Եռանդին, կամ բանատեղծին գիշերները չկարծես. անոնք որչա՞փ տարբեր են իրարմէ ու ինչ անդունդներ կան զիրար անջրպետող։ Գիշերները հիւանդին՝ սոսկումազդիկ ու մահուան արհաւիրքներովը լի, գիշերներ մռայլ ու սեւ, որոնք կարծես սեւ պատանքն են հոգիին. ու գոգցես մահուան գիսաւոր ուրուականն է որ բոպէ առ բոպէ կը պատանքէ զՔեզ երիցացեալ բիրտ մատուներովը ոսկրուս։

Հիւանդ եղած ունիմ, ինչ որ չէ փափաքելի, բժիշկներու խուզարկումներուն քննած են երբէք հիւանդին մարմնոյ ու տենդոտ զարկը բաղկերակիդ։ Անոնք մատիկ ըրած են զքեզ՝ հոգիիդ վրայ մահուան երկիւղը ազդելու չափ, կուրծքդդ ու կողդդ լսելու համար թիրատոքը հեւքատ սրտիդ ու խժխժանքը թոքերուդ։

Սա անկողնոյս վրայ դամուած վտիտ մարմինս ու մարմնոյս գոյացուցող ոսկորներուս խուրձը՝ այս քանի՞ անգամ է որ կ'ենթարկուին ականջի ու մատներու զննութեան։

Ու հիմայ մօտեցող մահը չէ՞ որ երկիւղ կ'ազդէ իմ վրաս, այլ չպատճառած վէրքերը հոգիիս, որոնք կը տուայտին, կը լկեն զիս, ու գիտեմ որ երբ թեւածէ իմ հոգին ծոյն անծանօթ Անհունին, անոր ամենոյ շաւիղները չուշանաթոյր, պիտի բծաւորին վէրքերէս կաթկթող կաթիլներովը դուռնաւոր։

Չիս այցելող բարեկամներէս մին, դիտելով որ մտածկոտ հիւանդ մըն եմ, կը յանձնարարէր ինձ «Էլար ծիսել, որպէս թէ այն կրնայ փարատել եղեր մտածումները մտքիդ, որոնք դարանակալ գողերու պէս, գիշերները աւելի կը խուժեն հիւանդին վրայ։ Թէեւ սիկար չեմ գործածեր, բայց այն ինչ օգուտ ունի, մինչ հոգիդ տարկող ու տուայտող վիշտերն անծանօթ, պլլուած ու պրկած ամբողջ էութիւնդ իբր ոիկար, կամ գալարուած մագաղաթ մը, կը ծխին ու կը ծխին մինչեւ ընտնալ մը մխիր...։

Սիրելիս, քեզի համար մաղթեմ պիտի որ ոչ հիւանդ ըլլաս և ոչ ալ ունենաս վիրաւորանքը հոգիին որպէս զի պէտքը չզգաս դեղին ու դեղատան և ոչ ալ չոր միխիթարանքին մինչեւ բարեկամներուն։

ՄԵՂՐԻԿ

ԹԵՐԱՑԻ ,,ՆԱՐԵԿԵԱՆ'' ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԸ

ԵՒ ԱՅԺՄԵԱՆ ՎԱՐԻՉԸ

Հինգ-վեց տարիներէ ի վեր, զանազան փոխն ի փոխ կը գրկեմ թաղիս Նարեկեան մանկապարտէզը։ Բայց յաւօք որտի կ'ըսեմ թէ մինչեւ նախորդ տարւոյ սկիզբը, չունեցաս այդ մանկապարտէզը այնպիսի վարիչ մը, որ ինքը փոքր ի չատէ հմուտ ըլլալով «Ֆրէօպէլեան» դրութեան, անսխալ հետեւող մը ըլլար հանդուցեալ Տիկին Մատակեանի և կամ Էմիլեանի դրութեանց, որով չկարողանալով իրենց արդիւնաւոր տարեշրջանը բաղրել, հոգաբարձութիւնը կը ստիպուէր ամէն տարեշրջանի կարող և հմուտ վարիչ մը փնտռելու, ու նախորդին տեղ յաջորդ մը կանգնելով ապագայ փորձին կը սպասէր։ Այսպէսով միշտ տոյժ պարապ ժամանակ անցընելու հարկադրուած էին։ Նախորդ շրջանին վերջապէս յուսահատած՝ չկարենալով իրենց փափաքին գոհացում մը տալ, ծնողաց ամենօրեայ գանգատանաց վրայ՝ պարտաւորեցան «Նանսի»էն վերադարձած «5» օսմ. ոսկի ամսականով օրիորդ մը վարիչ կարգել։ Ասիկա ինքնին թէպէտեւ ուսեալ, բայց չատ անկարող էր մանկապարտիզպանութեան պաշտօնին մէջ։ Ինչպէս քանիցս ինքն իսկ յայտնած ու փափաքած էր որ տարւոյն շրջանին մէջ իսկ պաշտօնին փոփոխութիւն մը ըլլայ, ուրիշ մը կարգուի իր տեղը։ Այս պարագաները արդէն դպրոցի Հոգաբարձութեան և մանաւանդ Թաղ. Խորհրդոյն բացայայտ ըլլալով, փափաքեցան որ կարող մանկապարտիզպանուհի մը գտնեն։ Բայց ի զուր։ Վասն զի, ամէն ոք իրենց հմտութեամբ ու կարողութեամբը գործի ձեռնարկած էին, քանի որ տարեշրջանի մէջ էին, որով կարելի չեղաւ նոյն ժամանակամիջոցին կարող մէկը գտնել։ Եւ ահա տարի մը ևս զոհուեցան այդ մանուկները՝ իրենց անկարող վարիչի անփոյթ փորձառութիւնէն։ Վերջապէս ճարահատեալ ծնողքներ՝ որոնցմէ մին եմ ես, տեսնելով թէ ամէն տրաստնչ և ամէն գանգատ օգուտ մը չեն ընծայեր, և միշտ իմ զաւակներս իրենց դասերէն զրկուելու վրայ են, և փոխանակ բարոյական կրթութեան և ուսման յառաջդիմութեան՝ հակառակ ուղղութեամբ կը յառաջանան, ինձ նման կրնասէր ծնողքներէն ոմանք պարտաւորուեցան մանկապարտէզէն առնել և օտար վարժարան դնել իրենց զաւակները։ Այժմ կը փորձուինք հարցնել իւրովի թէ յանցանքը ծնողաց քովն է թէ օտարամոլութեան։ Կամ թէ պատասխանատուն վարժարանաց Խնամակալութիւնն է։ Եւ երբ վարժարանի տարեշրջանը աւարտեցաւ, այն ատեն միայն տեսնուեցաւ թէ 120 աշակերտներէն հազիւ 60 ոգայ մնացած է հոն։ Վերջապէս այժմեան Թաղ. Խորհրդոյն բարեացակամութեան հետեւանքով, անցեալ շրջանի սկիզբը սոյն պաշտօնին կոչուեցաւ Օր. Տիրուհի Գաբրիէլեան, որ իր գործին կատարեալ գիտակցութիւն ունեցող վարիչ մըն է։ Արդէն նա բաւական ժամանակներ թէ՛ մայրաքաղաքին և թէ մօտակայ գաւառի վարժարանաց մէջ մանկապարտիզպանութեան յաջող փորձերը տուած է։ Այս անգամ իր ցուցուցած աչխատութեանց արդիւնքն փոխարէն՝ քանիցս քաջալերուած է վարժարանի տնօրէնութեան կողմէ։ Եւ այն ծնողքները՝ որոնք պարտաւորեալ օտարամոլութեան յարած էին, այսօր մեր վարժարանի հոգածութիւնը և մանկանց սորված երգերը, պարերը ու ոտանաւորները տեսնելով, իրենց զաւակները վերստին մեր դպրոցը զրկել ուզած են։ Վարժարանը այժմ ունեցած է 160էն աւելի աշակերտներ որոնք երեք օգնական օրիորդաց հսկողութեամբը կը կառավարուին։ Այսօր Բերայի նման ընդարձակ թաղ մը, վերջապէս կրցաւ իր մանկապարտէզի կարող վարիչը ունենալ և վարժարանը բարեկարգ վիճակի մէջ դնել. քնաւ չունեցաս անցեալն նման ո և է տրտունջ և գանգատ յարուցանող ծնողք մը՝ այս շրջանին մէջ։ Թաղեցիք գոհ մնացինք և պիտի մնանք Խորհրդոյն բրած սոյն ընտրութենէն։

ԹԱՂԵՑԻ ՈՄՆ

Բէրա, 28 Յունիս 1901

ՄԵՐ ԳՈՐԾԱԿԱՑԸՆԵՐԸ

ԿԵՍԱՐԻԱ.—Օննիկ էֆ. Ս. Գուլումեան։

ԱՖԻՈՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐ.—Ստեփան էֆ. Դալանեան։

ԱԳՇԷՀԻՐ.—Կարապետ աղա Փափազեան։

ԳԻՏԱԿԱՆ

Գիպոռիզնէ արքունի՞ են էրենց ընծայուած կարգադրութիւնները.— Հեռագրերուն՝ անուանց և մարդուն մէջ.— Ինչո՞ւ պէտք մը կը դառնայ բնական էֆորիէնց ոստանը.— Աւաքէն գալնը և Աբդիլեան երիտասարդաց էֆէն բացումը.— Մերոնի գոհացնող հեռագրոյ մասին կարծիք կարդացէք. էր մէկ էֆորիէնը.— Գալեգոբոս դէպքերուն շուրջը։

Երբէք բան մը այնքան ազմուկ, գուա գոչում չէ հանած որքան կը հանեն այսօր փորձառական գիտութիւնները։ Անոնց անուան կաճառներ կը հիմնուին, հաստատութիւններ կը շինուին, վարկեր կը բացուին, հաստատներ ու թերթեր կը հրապարակուին օրը օրին, մինչեւ իսկ կեանքի կը զոհուին։ Անդին վարժարանական ծրագիրները չարաճճակ կը փոխուին, կը սրբագրուին, գիտութեանց դասերուն հետզհետէ աւելի մեծ տեղ յատկացնելու համար, սկսեալ նախակրթարաններէն մինչեւ լիսէներն և քոլէժներուն մէջ։

Սակայն մարդ կը փորձուի հարցնել թէ ինչ է այս իրարանցում, թէ այսքան կարեւորութիւն որ կ'ընծայուի գիտութեանց, կարժէ՞ իրօք, թէ չափազանցութիւն չէ՞ այսքան պատուել ու բարձրացնել զանոնք, այսքան մեծ դեր վերագրել անոնց, այսքան չատ ակնկալել անոնցմէ։ Անաւասիկ այս հարցն է որ կ'առաջադրենք խորհրդածութեան նիւթ ընել, անոր շահեկանութիւնը սերոյն չնկատելով թէ քանի անգամներ խօսուած ու գրուած է արդէն մեզմէ առաջ։

Զեռք առնենք նախ սա կէտը թէ մարդ էակը ի բնէ չատ լաւ օժտուած է կարողութեամբ մը՝ հետաքրքրուելու իրեն ներկայացող ամէն խնդրով, թափանցելու անոր պատճառին, զայն վերլուծելու։ Այս կարողութիւնը այնքան աւելի կը զօրանայ որքան մեզը զարգանայ։

Անասունն ալ թեթև մը կը հետաքրքրուի իրեն անաւոր, նորօրեակ և բուսցող բաներով. չուն մը որ կրնայ չէ տեսած, կասու մը որ հայելի մէջ չէ նայած կամ ձի մը որ կառնուսմբի մը չէ պատանած, կը հետաքրքրուի ատով, պահ մը միտքը կը զբաղեցնէ ու յետոյ կը հանդարտի, թերեւս զայն ընդունած է իր կերպովը, գաղափար մը կազմած է վրան։ Ինչ խորապէս կը հետաքրքրուի տղան իր ձեռքի խաղալիքովը, անոր մեքենայութիւնը, գաղանիքը գտնելու համար կը քակէ, կը քայքայէ, հիմակ դոհ է բոլորովին, գուցէ կը կարծէ թէ նպատակին հասած է։

Մարդ մը չատ տեսակ բաներով կրնայ հետաքրքրուիլ, ինչպէս բնական մարմիններու ու բնական երեւոյթներու նկատմամբ եղած հետաքրքրութիւնը. սա՝ մարդուն առ բնութիւնն ու առ բնական գիտութիւններն ունեցած յօժարութեան աստիճանին համեմատ կ'ըլլայ քիչ կամ չատ։ Այդ յօժարութիւնը սովորութենէ, վարժութենէ մը կը բղխի և կամ անոնց իր շահերուն հետ ունեցած առնչութենէն։

Սակայն մարդուն համար պէտք կայ որ անոր բնական ինչ ինչ լաւ արարքներուն հետ մէկտեղ նաև անոր հետաքրքրութիւնը մասնաւորաբար բնութեան վրայ, այսինքն իրերուն և անոնց վրայ պատահած երեւոյթներուն վրայ, որովհետև ոչ մէկ բան այնքան շահեկան է ու մարդս վայել որքան ուսումնասիրութիւնը բնութեան որոյ մէջ կ'ապրի մարդը և որուն խառնուած է իր էութեամբը։

Մնաց որ ան՝ մարդուն հոգեկան մէկ պէտքն է մտքի յաջողութիւններէ ըստացուած գոհացումներ ունենալ, գիտնալ ու կարենալ մեկնել իրին ներկայացուած ամէն բնական բան, իր թէ երեւոյթ։ Միտքը յաճախ առիթը ներկայացած ատեն կամ իր տրամադիր վայրկեաններուն մէջ հարցեր կը դնէ, խնդիրներ կը յուզէ զոր կը հրդնի լուծել, ու եթէ չի յաջողի, կուզէ ուրիշներէն սորվիլ, կը հարցասիրէ։ Կամ թէ չատ սնդամ մեծ գիտնականներ նման, սոսկական մարդն ալ չնայելով այն հանճար բաներուն զոր ընութիւնէն ժառանգած է, այսինքն իր ոգի մը ծանօթութեանց ու անմեկնելի մտքին կրթուած, կը յանդգնի բացատրել ընութեան իրերն ու երեւոյթները, ենթադրութիւններ կ'ընէ, օրէնքներ կը դարնէ, և իրր թէ եղրակացութեանց ալ կը յանգի ու այն տանիգոհունակութիւն մը կը զգայ ներսէն, կը հրճուի։ «Էվրէքա»ներու պատճառած հանդարտը միայն Արքիմէդեսի չէ սրբուած, ամէն ոք ունի այդ զգացումը։ Բայց ինչ ըսել սխալումներու, մոլորումներու...։

Ընդհակառակն, եթէ մարդ նախապէս ծանօթութեանց բաւական պաշար մը ունեցած է ընութեան վրայ, միտքը մեկած է դիտութեանց տարբերան սկզբունքներով դէմ այնքան միայն որ նախապաշարումներ զինքը չի կարենան մոլորեցնել, անոր համար ընութիւնը՝ անսպառ հանք մըն է չահագործութեան, ամէն քայլափոխին խորհրդածութեան նիւթեր կը ցոյցնի իր դէմը, ամէն նայուածքին կը պատասխնի դիտելու, գննելու արժանի բաներ։

Ուրեմն եղրակացնենք թէ քանի որ խմացական մարդը օժտուած է ընութեան իրերովն ու երեւոյթներովը հետաքրքրուելու կարողութեամբ, և թէ իր հոգեկան պէտքն է մտքը գործածել իր տրամադիր ժամերուն մէջ, փորձառական գիտութիւնք կարեւորութիւն մը կը ստանան ամէն մարդու համար, զանոնք սիրելու և անոնցմով ըստ կարի զբաղելու պատասխանութիւնը կը ծնի ամէն մէկերուս մէջ։

* *

Երբ Մանկպիֆիէ եղբայրներն ը օդապարիկը հնարեցին ու ձեւարկեցին թռցնելու առաջին թուղթէ գունաւոր սաք օդովլուսած, ամբողջ Բարիզը և շրջակայ գաւառներէն հազարաւորներ փարիզ վազը փութացեր էին, Քոնքորտասիոնի հրապարակը։ Ինչ մտածեց արդեօք հետաքրքիր ժողովուրդը երբ իր զարմացած աչքերուն չէր հաւատար տեսնել Մանկպիֆիէ-գունտին բարձրանալը օդին մէջ։

Կը դիտեմ որ իմ մանկական օրերուս մէջ երբ Արեւելեան երկաթուղւոյ գծին բացման օրը առաջին կառախումբը պիտի մեկնէր Պոլսէն դէպի Մաղրիքէյ և աւելի անդին, հետաքրքիր ժողովուրդ մը բիւրներով հաղմուած, եկտիգուլէի Թաղէն մինչեւ մերձակայ դաշտերը խնուած էր երկաթուղւոյ երկու կողմերը թռչելու անցքը դիտելու համար։ Ինչ մտածեց հոս ալ ժողովուրդը երբ տեսաւ ճամբորդներով ու բեռներով ծանրացած առագին վագոններու արագաթռիչ փախչիլը։

Եթէ այսպիսի տեսարաններու առթիւ յանկարծ ձայն մը բարձրանայ ապշող ժողովուրդին բացատրելու համար թէ ինչ պայմաններու մէջ պարօնը օդը ելաւ, թէ կրակը ինչ կերպով կրնայ քշել ու տանիլ ծանր վագոնները, որպէսզի չնորհակալութիւն մը պիտի թռչի ամէն բերանէն։

* *

Ներսէսի պապս օր մը կէս կասակ կէս լուրջ բերնով մը այսպէս խօսեցաւ։ «Բան մը զիս այնքան չէ զար-

մացուցած որքան սա նոր խնդիրը թէ ինչպէս մնաղեայ թել մը քաղաքէ քաղաք կրնայ լուր փոխադրել. արդեօք թելին մէջէն թէ դուրսէն պիտի քաշուի նամակը։ Վերջապէս հեռագիր ըսուածը անհասկանալի մնացած է ինձ։» Եւ աքանչանալէ վերջը ժամանակին յառաջդիմութեանց վրայ որուն երեսէն օր քան զօր կը շանան օգտակար գիւտերը, խորհրդաւոր կերպով մը գլուխը շարժելէ վերջը ըսաւ, իբր թէ իր տարիքին և փորձառութեան վայել զուարակութիւն մը ըրած ըլլար, «Զաւակներս, ժամանակ պիտի գայ որ ջուրը այսօրուան ձէթին տեղ պիտի վառուն կանթեղի մէջ խնայողութեան համար։ Բայց ինչպէս կարելի է այս բանը, կ'ըսէք.—սեսէք գիտութիւնը ինչէր կը հնարէ կոր։ Ես պիտի մեռնիմ, բայց դուք ապրեցէք ու պիտի տեսնէք։»

Այսօր քարիւղը, ջուրի տեսքով հեղուկ մը, զոր կը վառենք կանթեղի մէջ, աւելի մեծ լոյս կու տայ և աւելի աժան է։ Պապուս գուշակութիւնը իրականացած համարինք...

* * *

Կալաթա Գուլէ-Գարու պատի մը տակ բազմութիւն մը խմնուած կը տեսնեմ ու կը լսեմ ձայն մը որ մարդոց կը խօսի։ Մօտեցայ ու ճանչցայ, միւնոյն շաբաթուն էր որ քառակուսի սեղանի մը վրայ չարած գոնդոլոյն հեղուկներով լեցուն մեծ ու փոքր սրուակներ, փչէներով լեցուն թուղթէ քանի մը ծրարիկներ, օձաձի գունագեղ մանրիկ կտորներ, և. և., յաջողակ լեզուով մը իր վաճառքներուն գերազանց առաքնութիւնները կը թուէր, միւնոյն տեղն արդէն բրգաձեւ փորձեր ընելով երեսուն աւելի միատիտ հանդիսականներու բազմութեան մը ազդեր։ Մէկուն տակաւին տակ կը դնէր հեղուկով մը թրջուած բամպակի կտոր մը ապահովցնելով թէ անմիջապէս ցաւերը պիտի դադրեցնէ, միւսին ճակտին իւղ մը, կը քսէ խոսանալով որ ցաւը պիտի փարատէ։ «Փրօվաբ պէտէ՞վա՞ իլա։» Ձերմակ փոշի մը կը քսէ պղնձէ հին դրամի մը վրայ և պղինձը խկոյն կը փայլտայ. վրձինի մը ծայրով հեղուկ մը կը քսէ դգալի մը վրայ ու մետաղը արծաթագոյն կը սկսի փայլիլ։ Այս տեղն կը վերսկսի իր երկար գովասանները չապալել իր թանկագին վաճառքներուն հրաշագործութեանց վրայ ի լուր երկիւղած բազմութեան։

Նոյն պահուն բոլոր թաղակաթաթակ գեղջուկ մը գլուխկոնիներով ծածկուած, եկաւ կանգնեցաւ բազմութեան եռին, ու գլուխներուն վրայէն չարպանին դիւրաշարժ մասները դիտելէ վերջը, մեծամիտ կերպարանքով մը հարցուց.

—Ինչ նիւթ է այդ ջուրը։

—Մրը։

—Վերջինը ոք մեռաղը փայլեցուց։

—Անոր կ'ըսեն Նէրո-Դէ արէնդէ։

—Հասկցայ։ հասկցայ։ բաւ գեղջուկը, խորին համոզում յայտնող գլխի շարժումով մը։

—Ո՛չ, սիրելիս, վրայ բերաւ չարպանը, կ'ուզեմ ըսել նոյնն։

—Հասկցայ, հասկցայ, կրկնեց գեղջուկը նոյն գլխի շարժումները շարունակելով ու հեռացաւ։ ՑԵՏՈՑ

ԽԱՐԻՃԻՅԷ

ԼՕՐՏ ԲՕԶՊԷՐԻՆԻՆ ԼԻՊԷՐԱԼ ՖԷՐԳԱՍԸՆՏԱՆ ԻՆՁԻՐԱԳԻԸ

Լիպէրալ Ֆէրգասընտան 114 ազասը իմացաւ հաւի Լօրտ Բօզպէրիսէ կէնտէրիէն վէ մուսալէյէին Ցուլիս 19ուս ֆէրգա մէնուսպիրի իմթիմանտա անվալը հազբրեան պահիս պիր նութգ իրատ էթմէսի թէքլիֆինտէն իպարէթ օլան պիր տավէթնամէյէրինէ Լօրտ Բօզպէրի սթիսէքի վէճէկ թանրիրի պիր ճէվապ իրալ իմմէ տիր.

«Էֆէնտիլէր.— Տիւն կէճէ մէհմուլին զարը պիր սուրէթսէ ֆէրգամըզէն գըմը ազամը թարաֆինտան իմա վէ թանրիր օլունմըշ պիր մէքթուպ ալտըմ, իշպու մէքթուպա անվալը հազբրէի սիլասիյէյէ տաիր պէյանը էֆէնտիր իմմի թէքլիֆ իմմիշ իմիսիկ։ Անվալը հազբրէ սէնմէքլէ լիպէրալ ֆէրգասը անվալինա տաիր պէյանը միթալէա իմմէքլիյիմ թալէպ օլընբյօր։ Զանն իտէրիմ քի պունը սա եաբմադա պազը սէպէպլէրէտէն օլայը գաթիյէն բազի տէյլիմ։ Մամաֆիհ չու սըրատա պիր չէյ սէօյլէմէք լիւզումը հիսսիյաթը պէնի օ գատար թազիֆ իմմէքտէ պիր քի պու հիսսիյաթա՝ միւմանատի գապլի օլամատըզընտան, ֆէրգա իմթիմաը սիրէ այիա խուսուսի պիր ճէմիյէթ օլաղընտան օրատա պիղդաթ իյրատը մէգալտան սարքը նազարա՝ թանրիրէն սաթի իւղվիքը էֆքեարըմը պէյան իտիյօրըմ։

«Լիպէրալ ֆէրգասընտն՝ եանի մուսալիֆէֆքարան, կէչէնտէ իմթիմանտա ֆէրգանըն ազասը իմթիհան՝ տանա սօղրուսը էնէնիէն իմթիհան իմթիլէր. պիրինճի մէրքէզտէ ֆէրգա բէիսի հազբրէսինէ անատմիմ իլ գալպ պէյանը թէպարէյէթ իսիլտի, իքինճի մուհարէպէի հազբրէ հազգընտա հէր քէս հիւրրիյէթի էֆքեարընը մուհաֆազա իլէ մէմլէքէթին չու էն մուհիմմ մէսէլէսի իչիւն հէր նէվ մուամէլէնին իհրասընտա միսթագիլ օլմազը թէրվիհ էթիլէր։

«Շու հալտէ հէրքէս վէրիլէն հիւրրիյէթէն պէն տէ իսթիֆատէ իմմէք իսթէրիմ։

«1896տա Լիպէրալ ֆէրգասը բէիսիյինի թէրք իմտիմ. պունա սէպէպ մէվգէմը ֆէտա իմմէքլէ ֆէրգանըն իմթիհանտանը պազի սազամազ իսի։ Պու ամիի սէպէպտէն օտայը քէնտիմի չիմսիյէ գատար իմթիհա իմթիմ, թէֆրիզ իմթիմ, վազբա էակի արգատաշլարատան ուղազ եաշամազ, այրըլմազ բուհնըմը չօգ միւղթարիզ գըլաը իսէ տէ, պունը եաբտըմ ֆէրգանըն խայրը իչիւն։ Պէնիմ խալէֆիմին ֆիքրինի շիպհէլէրէ կէօթիւրէճէք վէ բարթի էֆքեարընը ինկալ իսէճէք հէր նէվ մուամէլէ վէ իֆատաթտան սազընտրմ. լաքին չու հալիմ ումումէն թազտիր օլունմասը, անդաշրըմասը։ Պու անվալրմ բէք սաֆիանէ վէ միթիանէ օլտուղընա մուդայիր պիր մուամմա տէյի իմկադ վէ թէմիյէ օլունար։

«Հէր հալտէ ֆէրգանըն իմթիհանտանա պիր մէնտաթ օլմասը պէնիմ չու պիթարֆիզըզմ. ֆէրգա, հէվ օլմազա զարիրէն իմթիհան վէ իմթիֆազը էֆքեարընը մուհաֆազա իսէճէք եէրսէ մուհարէպէ հազգընտա պիրիպիրինէ մուխալիֆ պէյանը էֆքեար վէ մուամէլաթընը՝ քեամիլէն սէրպէպիի ըզհարընա մէյտան վէրսէ։ Ճազհալտէ քէնտիմի մէնպուրէն 5 սէնէ էվվէլ իլգա իմտիյիմ մէվգեանտա չիմտի իկրան էտիյօրըմ։ Պունընչէ իլէ էէնիանէն բարթի բօլիթիգասընա կէրէճէյիմ տէմէք իսթէմէմ։ Հաչա, արթըգ այգա եօլտա մէտէքէրէրէ կիրմէք պէնիմ իչին բէք միւշքիլ ամր։ պունտան դամիէն իմթիհամա իսէճէյիմ։ Պունունա պէրաբեր մէմլէքէթէ խրամէթի սէպաթ իմմիշ վէ մուհիմմ մէվգիբտտա պուլընմըզ օլան պիրիսի իչիւն (Լորտ Բօզպէրի քէնտինի տէմէք իսթէր) նապաճագ ապիմ իչէր պուլընամիր։ Հէր հալտէ քէնտիմի պիհարաֆ տատ իսէ՝ բէք։ Խուսուսի էֆքեարընը մուհաֆազա իլէ գանատրընը ալէնէն պէյանտան քէնտիմի մէնն իսէմէմ։ Իսմի քէնտիմ իչիւն սէոյլէյօրում. չու իտարէի իսթիմտա մէճատը օլտուղմ իչիւն ավքընրզը թէմէննի իսէրիմ։ Սէօյլէմէզտէն՝ քէնտիմի միսթագիլ կէօրմէք արզու իսիյօրում։

«Մէմլէքէթտէ հազիրտիրէն պէօյլէ պիր Լիպէրալ ֆէրգասը օլուպ ֆիկրէտէլի սուրէթտէ պու ֆէրգա ումուրը սասխիլիյէ ալտա խուսուսատա իմթահնատէ սօն սէրէճէ տատի թէվսիրնուֆուս իսէ՝ պիրինճի մէնսիպ էմինիմ։ Լաքին հէր հալտէ եալընըզ «Իմբէրիալիզմ» մէսաիլինի թէրլիճ իմմէքլէ տիր քի, պի հազգընը իճրատի նուֆուսա, մէվգէը իգթիսատ կէչմէյէ միւգթէտիր օլապիլիր Լիպէրալ ֆէրգասը։

Իչթէ «Էմբէրիալիզմ» մէսէլէսի տէ հալը հազբրատա մուհարէպէլիէճէսինէ միհմիտիր Պիւթիւն Իսկիլթէրա զըթասընը մուհարէպէլէ իմիտատա իմմէքտէ պիրվէ։ Լիպէրալ ֆէրգասընն մէսէլէսի նէ՞ պիր պու խուսուսատա։ Պիմարֆէլէդ վէ սերպէսթիլ էֆքեար։ Իչթէ պու մէվզը չու սուրէթլէ մուհաֆազա իսիլէմէզ պիր մէվզը օլուպ եալընըզ Լիպէրալ ֆէրգասընն ասզընը իսա իսատէր։

Հէվ պիր ֆէրգա պու սուրէթլէ պազը օլամազ, իսարազըն մէյատանը բէք վասի տիր։ Պու մէսէլէնինտէ պէչէրիեէթէ թէալիւզի վար վէ պու մէսէլէ տատի մանէն վէ սէյասիյէթ նազարատան զայէթ մուհիմմիր։

Մանէն.— Մուհարէպէ նա հազլը տըր վէ եախատ հազբզը, իսթիսալ օլընան վասրթալար եա մէտէնիյէթէ մուխալիֆ տիր վէ եա տա մութապզդէկէր մուհարէպէ հազգսըզ վէ իսթիմալ օլընան վասրթալար տա մուխալիֆի մէտէնիյէթ իսէ, կիւնահ խայրըզ տիմէք տիր։

Շու բատատէ մուհարէպէնին անը վահիտտէ տուրարբըլմասը Իսկիլթէրա իչիւն էլզէմ տիր։

Շայէտ մուհարէպէ հազգը վէ վասրթայը միւսթամէլէ տատի մէտէնի իսէ, օ վազբի պիզիմ վազիֆէյի մուգատատէսմիզ տէ թէքմիլ գուվվէթմիզլէ մուզաֆֆէրանդէ վէ սէրի պիր նէթիճէ հասըլ իմմէք իչիւն մուավէնէթ իմմէք տիր։

Պունլար մուհիմմ նօգթալար տըր։ Հէվ պիր գարչը վէ մուխալիֆի ֆէրգասընտան պաշգա տիւրլիւ թազսիմատա կիրէճէզլէր։ Շու հալտէ նամըզ օլուբ քի Լիպէրալ ֆէրգասը հէմ պու տէրէճէ մուխալիֆի էֆքեար ֆիրզալարա միւնգասիմ օլուբ վէ հէմ տէ այնի վազբիտտա իսթիհնար սահիմիանի մուհաֆազա իսէպլէրիր։ Գուրունը վիսթասատա պիլէ պու տէրէճէ մինպարին էֆքեարլար իլէ միհէկցայտտա ֆէրգալար թասավուր օլընամազ իսի։

Պու մուպարէնէթ պիր զէման իչիւն օլուպ, մուհարէպէնին խիմամընատա սա նէթիճէ բէպիր օլամազը իտատա օլընրյօր։ Պու իւմիսէլէրի սազլայանլար գալիսա պիզիմ էհալիսին կիտիչամըզնա վազբի տէյլի տիրլէր։ Ֆէքս սախի այնը իւմիտի թաշրյորը, Ֆրանսա իլէ օլան պէօյլէ մուհարէպէյէ մուխալֆէթի գուվվէյի վասիյէսինէ մուխալիֆի ֆէրգայը տաղընտը վէ մէվգեի իգթիսատա կէչմէզտէն զըրգ սէնէ մահրում իմտի։ Հազբգամի չու տըր քի, միւլի պիր մէսէլէտէ քէնտիլէրինի միւլէմէտէն թէֆրիգ իտէն էրպապը բօլիթիգա, քէնտի միսթէֆիդլէրինէ բէք չօգ միւտատէթ սանրալատա գատար մուխալիֆի պուլընմադա մէճպուր օլլյորլար։ Իչթէ պու պիր միսթալէա տըր քի դանսաթա դարչը կէլմէդ գամիէն։ Պու մէմլէքէթին ումուրը իտարէսինին քէնտի մուխալիֆլէրի օլան մուհաֆազաքարան ֆէրգասը էլինէ կէչմէսինի իսթէմէյէն էրպապը բօլիթիգա պու նօգթայը կէրէյի կիպի թազտիր վէ թէհէսսուս իմթիհարլէր, հազբգամը հալտէ հէրքէս լիպէրալ ֆէրգասընն մէսէլէքի հազբրընն նէթիճէսինի կէօթիւրէյօրլար, պու մէսէլէք նակէհան իգթիսատ խրամէք պիր մէսէլէք սէյիլ տիր։ Մէսէլէքի հազբրէնին ֆէրգա էֆքեարընտան պազբարընը խասէտի խուսուսինէն իլէրի կէլմէզ օլընրընա էմինիմ։ Լաքին քիմ քիմնէն իսասէտ էօյլօր։

Նէ՞յին ֆէրգատա պիր մէվզը իգթիսատ էթմէք անէրլէրին խասէտինի թահրիզ իտիյօր։ Իչպու խասէտ ասղրու օլան մէլան, թազիիմիպերալիզմին կիրիթիար օլընը թէհլիքէյի քէսթիրէմէյէնլէրինի թահրիգաթընտան իլէրի կէլիյօր։ Պու պիր էսբար տէյիլ տիր։

Միւսպէնէթիին էսասը մուհարէպէ օլամասընընտան, ծնրն իլլասըյա տա իմթիֆազ հասրլ օլամազ։ Սըր Վիլֆրիտ Լօսրն վէ Սըր Էտուարտ Կրէյ կիճիր իքի միսսիսթաքիմ, միթէպէր վէ միգաֆտիր զաթը՝ էֆքեարընտան մուճիպ օլամազ։ Իքի պիրի պիրի իլէ իմթիազ բէյտա իմտիրմէ՛ն դատար միշքիլ պիր իշ տիր։

Հալպուքի բարթի պու իքի զաթրն իմթիֆազը իլէ միսթէթիզ օլազիլիր։ Հէր հալտէ չու իքի մուխալիֆ էֆքեար թարատատարանը ոլաբ գալարդա, Լիպէրալիզմ պիր ֆանտէյի մուճիպ օլամազ։ Ի՞նչ ինանտ զարիրէն պիր իսիմ թարզանը սանատալը այնի ասղրուլըզա կէօթիւրէնէքլէրինէ տէլիլ օլամազ։ Պէնիմ էֆքեարըմճա Լիպէրալարընն զաաֆը դայրը գազիլի իմթիֆազ մէսէլէքլէր իլմիղատ իմմէքլէրի տիր։ Պու հիչ պիր վազբի բարթիրէյնինինն գուսուրը տէլիլ տիր։ Նէյէ եալընըզ խուսուսի պիր մէսէլէ տիր։

Պու սօն եէրմի սէնէ զարֆընտա մէմլէքէթին կիրիթիար օլարը թէպէտիւլամ վէ «Էմբէրիալիզմին» թէվսիրի տայիրէ իմմէսի Լիպէրալիզմին թազսիմաթինա սէպէպլի էսասի օլմըշ տըր։

Մուբլաղա պիր մուհիմ մէսէլէք սալիք օլմազ պիր էսաս թութմազ էլզէմ տիր։ Պիր ֆիքիր վէ պիր ֆէրգա օլմաը տըր։ Իչթէ պունլար օլանա գատար Լիպէրալ ֆէրգասընն մէսէլէքի վէ տասիլի պէօյլէք էսասարընտան պանս իմմէք՝ սէօզլէ վազբի կէչիրմէք սիմէք տիր։ Պու խուսուսլար պէճճէ մէսաիլի միլլիյէ սըրասընսընտա էն զիյատ չայանը էհէմմիյէթ խուսուսաթ օլարընընտան, եալընըզ բարթի հիսսիյաթը իլէ իմրայը մուհաքէմէ օլընամազ։

Մէմլէքէթմէ թազիի չայանը թէլէֆիք պիր հալ՝ շատ սըրատա ֆէրգասընն հալի չայանը իմիտատ տէրէճէտ օլմամասը տըր։ Մէմլէքէթ քէնտի բարլամէնթասընը վէ պիմիթազի քէնտի հիսքիմէթինի ֆէվզէյատ պիր էքսէրիյէթլէ ինթիխապ իմմէշ տիր։ Տահա 5-6 սէնէ իչիւն իտարէյի հիսքիմէթ տէմիրլիմէզ։ Ո վազբի էկէր Լիպէրալիզմ մէնտաբէյինինն ատէտի ազ լաքին մէսէլէքի մուհքամ օլուբտա պիլէ երնէ իմրայը նուֆուսա միւդթէտիր օլապիլիրլէր։

Իչթէ էֆքեարլարընը պէյան իմթիմ պունլար պիր ֆէրսը վահիտին էֆքեարլարը տըր. Պու ֆէրտի վահիտ իսէ նազարը թէկզիգա ալտըզը մէմլէքէթլէ ուղուն միւտատէթ թէֆքիւրաթ իմրա իմմիշ օլտուղընտան հիչ օլմադան պիր էմին վէ սարգ ֆէրտ աչն նէչէթ իմմիշ օլտուղընտան, Լիպէրալ ֆէրգասը մէնտուպէրինի տօմթլարը-մըն վէ արգատաշլարընն նազարը տիգգաթընա իհալէ իսէրիմ։

ԲՕԶՊԷՐԻ

Սա էֆմիանայ Մայր տաճարին ասագ դրսն մօտ կայ մի պարզ գերեզմանաքար, որուն վրայ գրուած է, երկտող արձանագրութեամբ, Տ. Ներսէս Ե. Աչտարակեցի Կաթողիկոսին ծնունդը և մահը։

Մայր զանգակատան տակը, արեւմտեան դրսն հարաւակողմը և հիւսիսակողմը կը գտնուին երկու Կաթողիկոսաց, այն է Գրիգոր Դ. Նոր-Զազայցի զոյգ մը Ազգանուանդ Կաթողիկոսաց տապանաքարերը՝ իրենց արձանագրութիւններով։

Իսկ Մայր տաճարի արեւմտեան հիւսիսային ճակատը՝ պատին մօտ, Յովհաննէս Կարբեցի Կաթողիկոսին գերեզմանաքարը կայ, որուն անմիջապէս կից է Տ. Տ. Գէորգ Դ. մեծագործ Հայրապետին գերեզմանը, որուն տապանաքարը պարզ սեւ քար մըն է,— ինչպէս նաեւ Յովհաննէս Կարբեցիինը — առանց ոեւէ տապանագրի։

Լսուած է երբեմն որ Տ. Մակար Կաթողիկոս, իր կենդանութեան ատեն, Աստրպատականի կողմերը — ուր գեղին մարմարի հանք կը գտնուի — ապսպրած է եղեր Դաւրէժի այն ատենուան վիճակաւոր եպիսկոպոսին, որ երկու քարեր ղրկէ, մէկը Գէորգ Դ. Կաթողիկոսին համար և միւսը՝ իրեն համար։

Որչափ կը յիշենք, յաւանդութենէ թէ ի պատմութենէ, ի գրոց թէ ի բերոց, ընդհանրապէս Կաթողիկոսներուն վախճանէն զկնի կը չմնուէին հայրապետական դամբարանները։

Արդի Ս. Հայրապետը իրեն համար գեղեցիկ դամբարան մը չմնալ տուած է եղեր՝ Ներսէս Ե. Աչտարակեցւոյն գերեզմանին քովիկը։

Ակնկալ զատ, Ն. Ս. Օծութիւնը փափաքած է նաեւ որ Ս. Միւռոնն օրհնելու համար՝ տաճարէն դուրս յատուկ ընդարձակ տեղ մը չմնալ տայ, որպէս զի ուխտաւոր ժողովրդեան հոծ բազմութիւնը չդրկուի այդ հանդէսը տեսնելու հոգեկան վայելքէն։ Սակայն Ս. Էջմիածնայ միաբանութիւնը խնդրած է որ այդ մտադրութենէն ետ կենայ և Ս. Միւռոնը եկեղեցւոյն մէջ օրհնուելու դարաւոր աւանդութիւնը անվթար պահուի։

Սոյն հանդ. Տ. Մկրտիչ Կաթողիկոսն ալ, Ս. Միւռոնի օրհնութիւնը Սոյն մայրավանքին կիցը եղող ընդարձակ բակին կամ հրապարակին մէջ կատարած է մեծահանդէս, հազարաւոր երկսեռ ժողովրդական բազմութիւնը ականատես ըլլալու հոգեկան հաճոյքէն չզրկելու համար։

—Իւսկիւտարցիք՝ շատ գոհ մնացին Վարդավառի օրը Ս. Պատրիարք Հօր մատուցած հանդիսաւոր Ս. Պատարագէն։ Մարդ չատ անգամ առիթ չունենար, հօթը վարդավառներով, բազմաթիւ քահանաներով և դպիրներով՝ եկեղեցական փառաւոր հանդէս մը տեսնելու։ Միայն թէ՝ Դուսմպաբուչիք ալ կը ցաւին որ խորթ զաւկի պէս երեսի վրայ մնացին։ Դէ՞հ կ'ըլլար, դէթ այդ վարդապետներն մին՝ Գուսմպաբուի Մայր-եկեղեցին մնացած ըլլար, Ս. Պատարագ մատուցանելու և օրուան տաղաւարի ոտնին առթիւ Վարդավառի վրայ երկու խօսք զրուցելու։

—Եէնիգաբուէն մեզի կը տեղեկացնեն թէ, կիրակի օրը Ս. Պատրիարքը իրենց ընակարանին մէջ հիւրընկալող Սուրբնեան հարազատաց բարեյիշատակ հայրը՝ Վահան. Յովհաննէս էֆ. Սուրբեան, Եէնիգաբուի թաղին Ս. Առաքելոյ եկեղեցւոյն հիմնադրութեան բարերարներէն մին եղած է։

Յովհաննէս էֆ. երբ տակաւին կառավարական պաշտօնութեան մէջ դիր ու դիրք չունէր, երջանկայիշատակ Սուլթան Մէճիտ կայսր Մայր-թագուհւոյն Սանամիրպաշին էր։ Եէնիգաբուի եկեղեցւոյն շինութեանը առաջին պատճառը ինքը եղած է իր ազդեցութեամբը։

Այս պատճառաւ իշխալ թագուհիյ-սուէտ երախտապարտ մնացած են առ Սուրբնեան գերդաստանի նահապետն՝ ողբացեալ Վահ. Սուրբեան Յովհաննէս էֆէնտի։

— Պէրպէրեան բարեհամբաւ վարժարանի Երէց կարգի դասարանի աշակերտները —որք թուով 25-30ի չափ են — քան և հինգ ու կէս օսմ. ոսկի զրկած են Յարելեանի Դարձագիր Ցանձնաժողովոյ Ամեն. Ս. Նախագահին։

— Յիշալ Յարելեանի Ցանձնաժողովը՝ յառաջիկայ շաբթու բացառիկ նիստ մը պիտի գումարէ Ս. Պատրիարք Հօր նախագահութեամբը, ուր պիտի որոշէ գրական և դեռ ուրիշ նուէրներուն առաքման օրը։

—Կիրակի օրը Մանչըսթրի անուանի թեան կրմանէ 200 օրիորդ շաբաթ օրուան Մանչուսմէ յանձնաւոր իւսկիւտարի Ազգանանամ ընկերութեան, որ շրջաբերութեան հանելով զանազան խէր, և արդիւնքը թաղին ազգատաց անտուտին յանձնէն, իրրև դոյզն նպաստ Մանչուսմէ հայախնամի։

— Առաջնորդներու և Տեղապահներու արձակուրդի օրերը եղան այս ամիս։

Սկիզբը բրդա. Պրուսայի առաջնորդ Արշաւիր Տ. Յովհաննէս եպիսկոպոսն։ Տիարպէքիրի Առաջն. Տեղապահ Տ. Եղիշէ Վարդապետն ալ անցեալ շաբթու Պոլիս ժամանեց։

Կ'իմանանք թէ՝ Պուլկարիոյ այցելու հովիւ Տ. Բարթողիմէոս Ս. Վարդապետ Պաղճեանն՝ հրաժարական ղրկելով Ս. Պատրիարքին, արձանութիւն խնդրած է Պոլիս վերադառնալու։

Պիթլիսի առաջնորդ Զիլինկիրեան Տ. Եղիշէ Վրդ. արդէն դէպ ի Պոլիս ճամբայ չելած, Վան գացած էր Ազգամարաս Սորին Կարկառի տան գիւղերու կարօտ ազգայիներուն համար Նպաստից Յանձնաժողովոյ կողմանէ ղրկուած 40 ոսկին բաշխելու, ուրկէ յետոյ ուղղակի Պոլիս գալով՝ Երուսաղէմ պիտի վերադառնայ։

Երզնկայի առաջնորդ Տ. Դանիէլ Վրդ. Յակոբեան, Բէմաս և Ըէֆայիէի գաւառակը եղող իր թեմերը այցելէ վերջը, մայրաքաղաքս ուղեւորած կուգայ։

Ուրֆայի առաջն. Տեղապահ Տ. Անանիա Վրդ. Հազարապետեան, Ս. Պատրիարքի արտօնութեամբ արձակուրդով իր ծննդավայրը Տարսնակ կ'երթայ։

Սամսունի և Ճանիկի Տեղապահ Տ. Դանիէլ Վրդ. Գալէմքեարեանը, քիչ օրէն Պոլիս պիտի տեսնուի։

Հապա ի՞նչ պիտի ըսէք սա Խարբերդի Տ. Պետրոս Վրդ.-ին, որ արձակուրդի այս եղանակին մէջ՝ ինքն ալ կը մտածէ եղեր թէ, Երուսաղէմ ուխտագնացութիւն մը կատարէ, և զինքը Պոլսէն ժամանակին Խարբերդ վերադարձնող Սմեն. Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարքին այցելութիւն մը տայ՝ իր երկոյացեալ օրերուն մէջ։

— Դոհութեամբ կը լսենք թէ՝ վաճառական Հէրլեան Սարգիս էֆ. իր ծանօթ բարեսրտութեամբը, Զալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ յարակից Ս. Փրկչայ մատրան համար արծաթեայ գեղակերտ կանթեղ մը, ու Ս. Փրկչական պատկերին համար՝ ոսկեղէն զարդարանք մը նուիրած է։ Այս առթիւ յիշալ կանթեղին մշտավառ իւղին համար՝ ամսական կէս օսմ. ոսկի խզգին յատկացուցած է։

Ազն. Հէրլեան էֆ. սոյն բարեպաշտական գործը՝ առաջինը չէ։ Ուրիշ սոյնօրինակ պարագաներու մէջ ալ թագուն բարեգործութիւններովը՝ իր անունը ճանչցուցած է։

— Կէսրիկ-Փաշայի Թաղական Խորհրդոյ նոր ընտրութեան գործողութեանց ձեռնարկուած է։ Չենք գիտեր թէ՝ Ընտր. Ժողովը ինչպէս կազմուած է, քանի որ գիտենք թէ, հրաժարական Թաղ. Խորհուրդը՝ երեք տարիներէ բաղկացեալ էր, որոնց կարծեաց անհամաձայնութեանց պատճառաւ՝ հետզհետէ կազմալուծեալ վիճակ մը ունենցաւ յիշեալ խորհուրդը։

Առաջին անգամ երեք հոգի միասին հրաժարեցան։ Յետոյ մնացեալ վեցերուն մէջ ալ համաձայնութիւն գոյացած չըլլալուն, կիսուած են իրենց մէջ, և երկու կուսակցութեան բաժնուած, ուրկէ ծագած է արդի նորոգ ընտրութիւնը՝ յիշեալ խորհրդոյն։

Կը մաղթենք որ թէ՝ ընտրող թաղեցին և թէ՝ Ընտրողական ժողովոյ նախագահ-խորհրդականը, յաջողին թաղին եկեղեցւոյն պայծառութեանը և դպրոցին յառաջդիմութիւնը սիրով անձերէ թող. Խորհուրդ մը ընտրել տալու։

—Պետրոս էֆ. Փանոսեան, որ ասկից առաջ Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյն երկու պատարաններու խաչկալները ուսկսծել են. եկեղեցւոյն Գանձարանը նորոգել տուած, և այլ ձեռնաւութիւններ ըրած էր՝ այս անգամ ալ կը լսենք թէ, Ս. Խաչ եկեղեցւոյն հիմնադիրն եղող Տ. Աբրահամ քահանային գերեզմանին վրայ—որ եկեղեցւոյն բակին մէջ կը գտնուի—փառաւոր դամբարան մը շինելու տրամադրուած է իր ծախքովը։

—Ճարտարապետ Մելիտոսեան Մհտ. Գրիգոր էֆէնտին թէ՝ Սրմաչու. Դպրեվանուց շինութեանը, թէ՝ Ազգ. Հիւանդանոցի վերաշինութեանը, թէ՝ Դալաթիոյ և թէ՝ ուրիշ թաղային եկեղեցեաց շինութեանց, ինչպէս նաեւ Ազգ. Պարիարքարանի և Երուսաղէմասան շինութեանց ու վերանորոգութեանց առթիւ մատուցած անձնուէր ու խնայողական աշխատութիւնները գնահատելով, Պարիարքարանէն թաղրիր եղած էր առ Բ. Դուռն, Մէճիտիէ երրորդ պատուանշանի համար։

Այս անգամ յիշեալ պատուանշանը Մելիտոսեան Գրիգոր էֆէնտին արուած բլլալը՝ երկրի Պատուոյ Ներքին լուսերուն մէջ հրատարակուած էր։ Ուստի կը փութանք շնորհաւորել զինքը։

Մելիտոսեան Գրիգոր էֆ.-ի բնակարանը ասպնջականութեան Ս. Պարիարքը՝ երէկ գիշեր, ուր ի պատիւ Սրբազանին, յատուկ սեղան մը տրուեցաւ։

—Սիսլիդէն Աւետարերի դրուած նամակէ մը կ'իմանանք թէ Ժամկոչեան Աւետիս էֆէնտի, որ անցեալ տարի Ամնոյ որդոյ համար 180 ոսկի Պարիարքարանի արամադրութեան ներքեւ դրած է, այս տարի ալ 200 անգլ. ոսկի նուիրած է Եփրատ Գոլէճի, խոսանալով տարեւ տարի աւելցնել այդ գումարը մինչեւ 1000 ոսկի։ Աւետիս էֆէնտի ընկերակցութեան մեծաւորութեամբ գերդաստանի արժանաւոր զաւակն է, ուսած է միշեալ Գոլէճի մէջ. ինչպէս ուսման, նոյնպէս վաճառականութեան ու բարեգործութեան մէջ յառաջդիմած է։ Մանչեսթրի մէջ մեծ վարկ ունեցող պատուաւոր վաճառական մըն է, կը յարգուի ընկերներէն ու կը մեծարուի Հայերէն, կ'ըսէ նամակագիրը, և կը յաւելու տեղեկութիւն տալ թէ նոյն Գոլէճի չրջանաւարտներէն մէկն ալ՝ Յովհաննէս էֆ. Փաչկան, որ արդ Ամերիկայի մէջ բնակած է, 20 անգլ. ոսկի նուիրեր է չքաւոր տղայի մը կրթութեան համար և խոստացեր է անելցնել նոյն գումարը։» (Փ.-ՌՉ)

ԲԱՑՍՏՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

«Բաշքչուք Նօթեր» վերնագրով Մանչըսթրի մէջ տպուած յօդուածը մեր պաշտօնական մի քանի չրջանակներու մէջ գժգոհութեան տեղի տուած է։

Այդ յօդուածով մեր նպաստակը եղած է մատնանիշ ընել այն գրութիւնները, որոնք պատիւ բերելու հանգամանք մը չունին մի քանի կրթական հաստատութեանց նկատմամբ։ Բայց նկատելով որ սխալ հասկցուած և թիւր մեկնուած է Մանչըսթրի ըրածը, ուստի կը փութանք մեր ցաւը յայտնել առ որ անկ է։

Շատերը սա՛ դիտողութիւնը կ'ապեղծեն թէ «Բաշքչուք»ի նօթագիրը եթէ ըլլար լրջամիտ երիտասարդ մը, տեղի պիտի չունենային այդ դիտողութիւնները։ Այս մասին անենք որքան իրաւունք ունենալնին՝ մեր ընթերցողաց դատողութեանը յանձնելով, մենք այժմէն կ'իմացնենք թէ՝ յետ այսու՝ պիտի աշխատինք մեր ակնարկութիւնները տարբեր ձեւերով գրել, որպէս զի փոխանակ վիշտ մը պատճառելու, աւելի խթան մը ըլլան բարւոք գործունէութեանց։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

ՆՈՐ ԴԻՐՈՅՑ

Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. պրակները։

Մամուլի տակէ վերջերոյ պրակը։

Պէտք է կարդալ «Նոր Դարոյի Շերջաբերական ծանուցագիրը» որ ձեռնարկին վրայ լուսի բացատրութիւն կուտայ. ծրի կը տրուի բաժանորդներուն։

Գին 10 պրակի 25 դրշ.

Դիմել առ ՍՄԲԱՏ ԴԱՒԹԵԱՆ

Սիրքէճի, Խորասանճեան խան

ԹԷՎՖԻՀԱՏ

Մուշահիտ օլան հիւանդ իրամէթինէ մէպնի Պէյրութ էչրաֆիրնան սատ. Ազիզ բաշա հաղրէթլէրինէ թէրֆիէն Ռուսէլի պէյէրպէյլիկի բայէսի։

Ուսմանը մէմուրիյէթլէրինի հիւանդիքատա միւշահիտ օլան իգնամ վէ զայրէթլէրինէ մէպնի Ֆլորինա գալաս պէլէնիյէ թապիպի Խարով Կարապան էֆէյ սալիսէ վէ բաստրոթի իլինճի քեսթիպի Գատրի էֆէյ բապիյէ բիթպէլէրի թէվֆիհ պույուրուլմը սարը։

ԹԷՊԼԻՂԱԹԸ ՐԷՍՄԻՅԷ

Ֆէլհանէթլու Կրան տիւք Ալէքսանտր Միհայէլովիչ հաղրէթլէրի տիւնքի բաղար էրթէսի կիւնիւ Մապէնը Հիւմայունը Միւլիքչանէ ճանիպի ալիսինէ ազիմէթլէ Զաթը Շէվքէթսիմաթը հաղրէսի Բահչահիյէ սուրէթը խուսուսիէտ միլագը օլարագ Տէրսաատէթտէն ավանթի մինասպէթիյէ բասիմէի վէտայը իյֆա էյէմիշ սարը։

—Հաշմէթլու Բաբա հաղրէթլէրի թարաֆինան Մարաշտա միւթէմէտքին էրմէնի Գաթէրլի միւթէպէրանինան Խրլագ զատէ Ցակոբ վէ պիրատէրի Արթին էֆէնտէրէ վէրիլէն իւչինճի բիսպէպէտէն Սէն Կրիկուարլի-Կրան վէ Տէրսաատէթ էրմէնի Գաթէրլի էմմաթը միւթէպէրանինան Աղարեան Յահաննէս վէ Տիւզ զատէ Զարեհ վէ Կոմիտաս Աղարեանան Լեֆէրէ իթա օլունան պէշինճի բիսպէպէտէն Սէն Սիւվէթբր նէշանպարինդէ մուսաֆիրէսիմ թարաֆիարինան զապուլ վէ լեթել իճապ թաալիդի խուսուսնա պիլիթիզան իրատէի Սինիյէի ճէնապը Թաճարի չէրէֆուսուսը պույուրուլմը սարը։

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

ԶԻՅԱՖԷԹԻ ՍԷՆԻՅԷ

Զաթը Շէվքէթսիմաթը հաղրէթի Բահչահիյէ հաշմէթլու Ռուսիա իմբէրաթօրը հաղրէթլէրի թարաֆինան արզը մուսպալիսէթ իլէմէք իւզրէ չէրիմիզ կէլէն Ռուսիա խանէսանը իմբէրաթօրիսի ազասընան ֆէլհանէթլու Կրան տիւք Ալէքսանտր Միհայիլովիչ հաղրէթլէրինէ էվլէյրի կիճէ մէրասիմ տարիրէի ֆախրէսինտէ պիր զիյաֆէթի Սէնիյէ քէչիրէ պույուրմը սարը։ Կրան տիւք հաղրէթլէրի Ռուսիա սէֆիրի էսալէթլու Մ. Զինովիէֆ հաղրէթլէրի վէ միւշարիլէյն Կրան տիւք հաղրէթլէրինին էրքանը մայթէլէրի էվլէյի ագշամ սաաթ օնպիրպուչուգ գարարլարընա սէֆարէթ մայթիինէ մէէմուր «Զէրնօվրէճ» վաքրընա բաքիլէն Տօլմա Պաղչէ բիրկիհանընա մուվասէլէթ իթմիշլէր սարը։ Թարաֆը էշրէֆի հաղրէթի Բահչահիտէն միշարիլէյն Կրան տիւք հաղրէթլէրինին մինմանտարլըզարընա թային պույուրուլան կավէրանը հաղրէթի Բահչահիտէն ֆէրիդ սաատէթլու Ահմէտ Ալի բաշա հաղրէթլէրի իլէ մէրիլայ իշլէթլու ձէվատ պէյ էֆ. Տօլմա Պաղչէ բրիթրմէնտան պիր իսթիխաֆթա ռասիմ պույուրուլմուշ սարը։ Զիյաֆէթի Սէնիյէսի ֆիւքէյի ֆիխամ հաղարաթընտան պաղրլարը իլէ Մապէյնը Հիւմայուն էրքան մէմուրիյնի վէ Ռուսիա սէֆիրի վէ սէֆարէթ էրքան մէմուրիյնի հաղրը պուլունմըշլար սարը. Կրան տիւք հաղրէթլէրի մինմանտարլարը վէ էրքանը մայթէթի իլէ պիրլիքտէ Եբլարդ Սէրայի Շէվքէթ Իսթիվասընտան չըգարագ Տօլմա Պաղչէյէ կէլմիշ վէ օրատան իսթիմպօթլա Զէրնօվրէճ վաքրընա բաքիլէն Պէյօլիքտէրէյէ ավանթ իյէմիշ սարը։

—Տէրսաատէթտէ պուլունան սիֆէրայը էճնէպիյէ, Պէյօլիքտէրէյէ պիր աղիմ Կրան Տիւք Ալէքսանտր Միհայիլովիչ հաղրէթլէրինի զիյարէթ իթմիշլէր սարը։

—Կրան Տիւք հաղրէթլէրի բաղար կիւնիւ Պէյօլիքտէրէ սէֆարէթի քիլինասընտա իսթրա իսթիլէն այնը բուհանիտէ հաղրը պուլունտըգտան սոնրա մուչա բաքիլէն Մ. Զինովիէվ հաղրէթլէրի իլէ պիրլիքտէ Թարապիա վէ Եէնիքէօյ գատար պիր թէնէզզիհ իճրա իտէրէք սէֆարէթիսանէլէրէ գարթլարընը կէօնտէրիմիշլէր սարը։

—Բուս Բաթրիգխանէսի թարաֆընտան Կրան Տիւք հաղրէթլէրինէ պէյանը խօշամէտի էթմէք իւզրէ կէօնտէրիլէն հէյէթը մախսուս բէյսի Պրուսա մէթրօբօլիսի պիր նումէրօ իրատ իթմիշ վէ արշիմարիթ Իրէնէ թարաֆընտան բուճայա թէրճիմէ օլունմըշ սարը։ Մուսաֆարլէն Կրան Տիւք հաղրէթլէրի Ս. Սինօթը ազարարը վէ թէչքիլաթընա սայիր պաղ սիւալլէր իրատ իթմիշ վէ Մ. Զէրպաչէվ թարաֆընտան թէրճէմէ օլունմըշ սարը։

—Տիւն սաաթ 7 պուչուգտա Կրան Տիւք հաղրէթլէրի Մապէնը Հիւմայուն ճէնազը Միւլիքչանէյէ պիլ ազիմ հաղրընտա էրզան վէ չայան պույուրուլան էյթաֆը ճէլիլէի հաղրէթը Բահչահիտէն օլայը պէյանը թէչէքքիրաթ վէ ուպուսիյէթտէն սոնրա բահիմէի վէտաֆ իյֆա էյէմիշ սարը։

—Միւշարիլէյն հաղրէթլէրի պուկլուն չէհրիմիզտէն միւֆրէզքաթ իսէճէք սարը։

—Իշն ագշամ «Ռօսթիսլավ» էֆիկինէսինտէ Կրան Տիւք հաղրէթլէրի Մ. Զինովիէվին չէրէֆինէ պիր զիյաֆէթ քէչիրէ իթմիշ սարը։

ՊԼԵՕՂԼՈՒ միւթասարրֆը ալիսի աթուֆէթլու Համոի պէյ էֆէնտի հաղրէթլէրի րտանթսըզլանարագ, տիւնքի կիւն մագամը ալիւէրինի թէչրիֆ պույուրամասրդլարը մաէթթէէսիւֆ խապէր ալընմըշ սարը,

ԹԷՀՐԱՆ սէֆարէթի սէնիյէսի պաշ քատիպի էնվէր պէյ էֆէնտիյէ իլավէվ մէմուրիյէթ օլարագ, Շէհպէնտէրլիք իւնվանընդն իթասը թէնիպ պույրուլմը սարը։

130 ԵՍՏԵՂՆՏԱ ՊԻՐ ՍԱԼԽՈՒՐՏԻ ՊԱՂՁԵՎԱՆ. — Քիչիւք Մուսթաֆա Բաշատա Գույու օսպաղընտա Մէհմէտ պէյին խանէսինտէ պաղչէվանլըգա իշթիրալ իտէն Զիւմուլու Եուվան նամընտա պիրի հիւզ օթուզընտը սալը հայատարընա քէտալը տէրէճէ սըճէթ վէ ամիյէթի իւզրէ զըռէնիհատէ օլմուշ սարը։ Մէրգումա ան սարլ Նիյազ գազասընդն Տիրմօսն գայիրսի էհալիսինտէն օլուպ, 10 հաշլարընտա Տէրսաատէթ կէլմիշ. օ զէմանտան պէրի պիր չօղ գօնագլարտա պաղչէվանլըգտա պուլունմըշ սարը, տահա զորիպի Զիւմուլու Եուվան մուսաֆիրի էօմրինտէ թէէհիլ իթմէմիշ սարը։

ԻԶՄԻՐ ՀԱՎԱՏԻՍԻ. — Այարն վալիսի իպէհլու տէվլէթլու Քիամիլ բաշա հաղրէթլէրի, ըէֆագաթլարընտա տէֆթէրտարը վիլայէթ Սամֆէսսին պէյ էֆէնտի, պէլէմիյէ ըէյսի Հաճի Էշրէֆ բաշա հաղարաթը իլէ եավէրանը հաղրէթը Շէհրիհարիսէն Սայիտ պէյ էֆէնտի օլմուշը հալսէ տէվրէն, Ուրլա, Գարապրուն ճիհէթլէրինէ ազիմէթ իթմիշլէր սարը։

—Այա Թրիֆօնա մահալէսինտէ իբի Ռուսի չօճուղը օյնամագտալար իբէն պունարտան պիրի էլինտէ պուլունան մագասը տիկէր չօճուղը գարընա սարլայուպ ճէրհ իթմիշ սարը։

Մէհմէտ չօճուղը հայատը թէնիքէրէ իմիշ։

—Մէհմէտնտէ չու սըրալարտա սըճագլարը չիտուտէլէ իճրան հիւքմ իթմէսի եիւզինտէն, մահուլաթը պիր գըսմը գուրբումագտա օլտուղը սէօյլէնիյօր։

— 1900 սէնէսի յունիսինտէն 1901 սէնէսի յունիսինէ գատար, Իզմիրէ տիւշ չէն եաղմուր 22,65 բուսատն իսարէթ պուլունյօր։ Կէչէն սէնէ ամնի վագթտա, եանի 1900 սէնէսի յունիսինէ գատար տիւշէն եաղմուր իսէ 29,87 բուսա պալիզ օլմուշ իսի։

—Նաղէլիյէ կիթմիշ օլան Զըրաաթ պանք միւֆէթթիշի իզղէթլու Թորոս Պէրպէրեան էֆ. իքմալը վաղիֆէ իլէ կէչէն հաֆթա Ղօզորդան գաղասընա ազիմէթ իթմիշ տիր։

ԻՆԹԻՀԱՐ.—Գասրմ Բաշատա Եէնի Զէշմէտէ քիլիսէ սօգաղընտա 9 նումէրօլու խանէտէ սաքինէ էրմէնիսիվանընտան պաքիրէ Վէրժինի՝ էվէլքի կիւն քէնտինի խանէ տէրուսինէտ պուլունան ուս ասընքընա ամարագ միւնթէհրէն վէֆաթ իթմիշի զայրթաճա խապէր ալընմաղլէ, իճապ իսէն մուայէնէսի պիլիճրա, սէֆինէտէ բուխարթ վէրիլմիշ սարը։

ՊԱՊԸ ՎԱԼԱՅԸ ՍԷՐԱՍԿԷՐԻ միւմէյիլէրինտէն Մուհիէտտին պէյին Խաս քեօյսէ Դանը պագդալ նամ մէյմանէտէ պունան մուգատէմ տարպ էթմիշ օլարը մանալը մէզքիւր սաքինէրինտէն սիւռմի վէ ինէքտի 70 եաշլարընա Եօրկի՝ ճուտա էրթէսի կիւնիւ վէֆաթ էթմիշ սարը։

Սէպեպի վէֆոթ տարպտան իլերի կէլիպ կէլմէմիշի թանգրդ օլընմագտա սարը։

ՄՈՒՀԱՌԻՄԷ.—Վալիսէ խանընտա սաքին Իրան թիճճարլարընտան եիկիրմի եէտի բարչա խալը սըրգաթ իսէն Հաճը Ալի ալթը այ, վէ Եաթաղը Սատրզ իւչ այ վէ մալը մէպրուզը պիլէրէք ալան ճէվահիրճի Գէորգ աղա պիր հաֆթա մահպուսիյէթէ վէ մալը մէսրուզը անէն վէ կա նագտէն էօսէմէյէ մանքիմ իսիմիշլէր սարը։

ԷՍԻՐՆԷ ՀԱՎԱՏԻՍԻ.— Միւրէթթէ գազասընտա Բարա գարիյէսի հարմանարընտա հարիգ զուհուր իսէրէք, 2900 սէմէթ եամմը սարը։

—Տիմօթէգա գազասը աշարը պուսէնէ 500 լիրա ֆազլա իլէ իհալէ իսիմիշ սարը։

—Զօրուտա էօմէր իսմինտէ պիր չօճուգ եըգանըրքէն չայրա պօղուլմըշ սարը։

—Էսիրնէտէ հավալար կեահ պուլուլա կեահ եաղմուրը վէ կեահ տա սրճագ կիթմէքտէ սարը։

—Բէչան գազասը մալ միւսիր մուավինի էշրէֆ էֆ. իշրէթէ մէյյալ օլարընտան, ազլ իսիմիշ սարը։

—Գալիմնօզտան պիլա բէսիմ խարար օլանան սինկէրէր բուսում կիամրիկինտէն տօլայը Սամանքեօյ բուսումաթ միսիրի Հիւսնի էֆէնտի ալէյհինտէ Գալիմնօզ մանքէմէսինէ միբաճաաթլէ իգամէի տավա իսիմիշ սարը։

ՍԻՎԼԻՑՄԱՆԻՑԻՏԷ խալի արատտա եարբան գուլիպէլէրտէն պիրինտէ վուգուպուլան ճինայէթի միւտիրէի միւթէգաբզպ մէզքիւր գուլիպէլէրին քեսմիլէն գալարրըլմասը իչիւն վուգուպուլան նէշրիյաթընը մէրճիի այինտէնէ նեղարը արզգաթա ալընարագ տիւն պիրինճի տայիրէի պէյէսիյէճէ զապթայի մահալիյէ հաղրը օլտուղը հալսէ օրատա պուլունան պիհիրէն գուլիպէլէր հէմ իսիմիշ վէ ասնրա պուրալարտա հիվիյէթի մէճհուլ քիմսէլերին տատմի իսքանը քէյֆիյէթի իսթիքամլ գըլընմըշ սարը։ (Սէրվէթ

ԳՈՒՏՈՒԶ ՔԻԼՊ.—Տիւն Թօրգաբու սաքինէլերինտէն Արամ նամընտա պիր Հայ մահալը մէզքիւրտէ պիր գուտուզ քէլպ ըսրմըշ օլարընտան, հէր իքիսի ալ Տաիւլքէլու թէաուիսանէսինէ կէօնտէրիմիշ սարը։

ՍԻՐԲԷՃԻ սթասիոնընտա տէմիր եոլ խաթթընդն եանընտա ույումագտա օլան մանալ Իս Բայիլ նամ քիմսէյէ օ սըրատա եանդօ վէ Վիթալի թարաֆիարընտան մանէտալրա իճրա իսթիրիլէն լօգոմաթիֆ՝ չարբարագ, պաղը մանալէրինտէն մէճբուհ իսիմիշ իսէ ալ, հէրիֆ երինէ եէրինտէ ույումուշ սարը։

ՕՆ ԻՒԶ հաշլարընտա Մուստաֆա նամ չալտա՝ ճուտա էրթէսի կիւնիւ էյտալ Սուլթանտա տապաղնանէ նամ մանալտէ տէնիզ կիրմիշ իսէ ալ, հիւզմէք պիլէմէսիյինտէն, մաղրուզէն վէֆաթ էթմիշ սարը։

ՖԷՆՏԸԳԻԼԸՏԱ Մողլա Զէլէպի մահալլէսինտէ սաքինէ եալարզը Իսմինէ հանրմ, ուշազը պուլունան չէրկէսի Արմենուսա Քիամիլ թարաֆընտան թէհլիքէլի սուրէթտէ տարպ օլունմըշ սարը։

ՏՕԼԱՆՏԸՐՃԸ՝ ՄԸ ԴՕՄԻՍԻՕՆՃԸ ՄԸ. — Ալմանիատա պուլունան Վօլֆ նամ ֆապրիգանդն աճէնթի պուլունան Ալպէր Մէլզըլթայն նամընտա պիր Եահուդի պէյօղլունտա Ֆոն Մարչէ ճիվարընտա թէրվիլիք իսէն Սարբեան Օննիկ էֆ.յէ միւրաճաաթլա Վօլֆ ֆապրիգասընտա 20-25 լիրալըգ պիր սըբարըզ վէրտիրիր։ Մալ կէլիր, ֆապրիգանդն ֆաթուրասը տա կէլիր. ֆագաթ Ալպէր Մէլզըլթայն ֆապրիգասընդն ֆաթուրասընը սագլար. քէնտիսինն անթէլի քեսղընը իւզէրինէ պիր ֆաթուրա չըգարը. մուճիսլինճէ լարալարը թէմմանէն ալըր. պիր գաչ կիւն սօնրա ֆապրիգասան Սարբեան էֆ.յէ պիր մէքթուպ եազըլարագ մալին պէտէլի հագիգիսի պիլտիրիլիր. վէ պու սուրէթլէ Ալպէր Մէլզըլթայնդն ույուտուրա ֆաթուրա իլէ Սարբեան էֆենտին 99 ֆրանգընը տօլանտըրարը անլաշըլըր։ Պէյօղլու Զիմնի ճէղա Մանքէմէսի՝ Ալպէր Մէլզըլթայնդն տօլանտըրընը սրճաթըյլա 3 այ հաբսընա վէ քէնտիսինէն 10 լիրա ճէղաի նագտի ալընմասընա հիւքմ էտիլմիշ սարը։

ՎԱՐԱԳԱ

ՊԱԼԳԱՆ ՍԻԿՈՒՐԹԱ ԳՈՒՄԲԱՆԵԱՍԸՆՏԱՆ

Սարհանդակ կաղէթասը սահիպի իմթիյազը, Տիգրան էֆ. Ճիվէլէկեան, մէնսուպը պուլընտըր՝ սիկուրթա գումբանեարընդն իլանլարընը Սարհանդակտա տախի նէշր իթտիրմէքլիկիմի էօթէտէն պէրու թալէպ իթտիկի հալտէ, մէզքիւր կաղէթաեա իլան վէրմէկէ լիզում կէօրմիշ իսիմ։ Էֆէնտիի մամանիէյ իշպա թէսարրուֆքմասան տօլայը աճիզէրինէ գարը հէտտէլէնուպ 8—10 կիւնտէն պէրու հէր իքի կաղէթասընա կէրէք չախսմա վէ կէրէք մէնսուպը պուլունտըրմ սիկուրթա գումբանեարընա գարը հագարէթամիզ պիր թագրմ իսանատթա պաչամըզ իսէ ա, պէօյլէ պիր նէշրիթը հագարէթամիզ գարը ճէվապ վիրմէմիմ։

Կէրիհնիր քի ճէվապա թէնէզզիլ իթմէտիկիմ էֆէնտիի մուամիլէյի թէմամլրյա թահրիրէ շաչրըմը օլմաը քի 5 յուլիս ճումանա կիւնքի նէշր իթտիյ Սարհանդակ կաղէթասընտա հագարաթը սարէ միյանընտա Լէ Բրօվէնս Բէիւնի սիկուրթա գումբանեասընդն իքիսասէթի տախի իլան իսիմիկի հօլընտա սըրթ գարան պիր իքթիրա իսէրէք աճիզէրի իլէ պէրաբեր մէզքիւր գումբանեայը մատէթէն վէ գասէն իդրարա թէչէպիւս իթմիշ սարը։ Մումանիլէյնին հագարաթը վագասը պիր կաղէթաճրտան պէքլէնիրմէսի ճիհէթլէ ալէնէն ճէվապա լիզում կէօրիլմէտի իսէ ա, ասիզէրինէ օլան խուսուսէթինէ պունան պու քերրէ Լէ Բրօվէնս Բէիւնի կիպի մէսէլէ պիր գումանանդն գէտիրմիսի իիլալ իսէճէք պէօյլէ պիր քիզպի ճէվապբէ պրդամայը պիթթապի միւնասիպ կէօրմէյէրէք եէվմի մէզքիւրատ նէշր օլընան Աբէ-Եէ կաղէթասբյա ճէվապը սէվապը վէրիլմէսի ագապինտէ էֆէնտիի մումանիէյ պէօյլէ պիր հավատսի քազիպէ նէշր իթմէնդն գանուտնէ նէ սէրէտէ պէօյլէ պիր խէթա օլաուղընը անլայարագ 7 յուլիս թարիխէ կաղէթասընտա մէզքիւր գումանանդն իֆլասէթի իլան իսիմիշ օլաուղընը եաղմասը պիր սէվի գալէմ օլաուղընտան պանալա խէթասընը թասինէ լիզում կէօրմուշ վէ մէզքիւր կաղէթայա իլան վէրմէքլիկիմի թալէպ իտուպ վէրմէտիկիմտէն սօնրայը պու կիպի նէշրիյաթա գալագարընը քիլալիյէն ինքնարա մուճասէրէթ իթմիշ վէ ճէնէրէ Շաբէյէ կաղէթասընդն օ կիւնքի նիւսխէսինտէ տախի պօշողուզ լէ-ղամ եօք գէրթապերինի իլավէ իթմիշ օլմաղէ մումանիլէյնին հագարաթը վագրա վէ խնատաթը քեսղիպէսինտէն տօլայը մէրճիի այինտէ իճապը դանունսի իճրա իսիմէքէք մուհամազատ հուգուգ թարիգինէ թէչէդդիս իլէ պէրապեր, էֆքեար ումումիյէ մանքէմէսինտէ տախի սէօղլումիզնդն սրագը վէ քէնտիսինին խէթասը զահիրէ չըգմագ իւզրէ սիւալ իսէրիդ քի յունիս 30 ճումանա իրթէսի կիւնքի Սարհանդակ կաղէթասընտա աճէնթէսի պուլընտըրմ իքի գումանանանա գարը հադարէթ իթմիշ իքէն, այնի կիւնքի ճէվապա լիզում կէօրիլմէտի իսէ ա, ասիզէրինէ օլան խուսուսէթինէ պունան պու քերրէ Լէ Բրօվէնս Բէիւնի կիպի մէսէլէ գէտիրմիսի ման

Հէր չէյտէ մուհաֆազայի սրհէթէ չալըշտըգընը կիպիվ, սիկարա քաղաղարընան տախի նագի օլմաղընա իթինա էտինիզ։ ՏԻՒՐԻ է ՊՕՆ վէ ՊԷՅԱԶ ԳԱՊԸՐ ՊՕՆ նամը իլէ սիկարա քաղաղընը Թավսիյէ իտէրիզ։ 8—50

ԷՃԶԱԽԱՆԷԻ ԹԻՒՐՔԻԷ

Սիրքէֆիտէ քեանի (Էճզախանէի Թիւրքիյէ) եէվմը քիչատընտան պէրի կէօսթէրտիյի ինիլիամ վէ ազգաթան վէ իհզար օլմանն քեաֆֆէի էտվիյէնին խալիսիյէթ վէ էհվէնիյէթինան էն օլայը չէհրիմիզին էն մուքէմմէլ էճզախանէսի օլուպ, տիկերլէրինէ նումունէի իմթիսալ օլմաղ չէրէֆինի ինրաղ իթմիշ տիր։ պու սրզգաթի վէ ինթիսամա մունդամ օլան թէհարէթի վէ նէզաֆէթի մէսէլէսի քի էճզախանէլերէճ սաբէ նաղարը էհէմմիյէթէ պլընաճագ մէվզուատը պաշլըճաը տը։ ամմէնին միսէլլէմի վէ տէվիաիրը բէմմիյէնին տախի մուսատտագ օլուպը իւզրէ պուրատա քէմալը իլէ ճարի տիր։ պու. կիմի պիր թէէսխատէն պէքլէնիլէն շու խրատմաթը միսսիթանէնէյէ պիր իլավէի ինանիյէթքարի օլմաղ իւզրէ եէվմը թէէսխատէն չիմայէ գուատ միւրաճաաթ իտէն պիրմիմէ զուէֆայի խասթէկեան մէճմանէն թէտավի ինթիրիմէք վէ մուալէճաթը լազըմէ տախի քէզա պիրա իւճրէթ ինթիրիմէք կիպի իսթիյաք օլընան ֆէսաքարլըզլար նաղարը արզգամա պլընամագ օլուբ իսէ պու էճզախանէնին խթիհասը մէնֆաաթան զիյատ էմճինանէ խրամէնի կիպի պիր ֆիքրը ինանիյէթբէրլէրի իւզէրինէ թէէսիս իտիրմիշ օլուպը ատրնալ թայէին իտէր, իյթէ չոճ թատատ օլընան հիմմէթը մասրուֆէտէն նաչի պիր քի պու էճզախանէ թարիքը թէրագզրատա գաթի ատրէճաթ իտէրէք, պու կիւնդի մերթէպէի իհրաղ էյլէմիշ վէ պու եիւզտէն ատ էրպասը միւրաճաաթրն մէմնունիյէթ վէ էմնիյէթինի վէ ախրպպանընն տախի խօշնուտիսինի ճէլպ էյլէմիշտիր։

Մէզքիւր էճզախանէատ քեաֆֆէի իլէ վէ էմրատա քէսալը իսթիսասը թամ էյլէմիշ մէշահիրը ախրպպա հէր կիսն էվվաթը մաւայնէատ հաղրը պուլունտրզլարը կիպի զիւքիւր ու իւնատ մախսուս օլմաղ իւզրէ ատ մաւայնէխանէյէր մէվճուտ ապր։ էճզախանէատ պուլընան այէաթ վէ էտվիաթը ֆէնիյէսինրն միւքէմմէլյէթի ատպէպի իլէ եէկեանէ ատնիմէյէ չայան օլան (թահիլիանէ) իսէ ճանիպը հիւբիւմէթը Սէնիյէատէն Էվրօքաատ տօղուզ սէնէ թահիլ իթտիրիլմիքէն օնրա իլը ատֆա օլարագ քիմիակիր տիբլոմասընը իհրաղ իլէ չէհրիմիզ ավատէթ իթմիշ օլան Մէքթէպը Թըպիէի Շահանէ քիմիակիր մուալիմէրինէն Տօքթօր Ահմա Հիւսէյին պէյին եէաք իպթիատը վէ քիֆայէթինէ թէնալիմ իտիրմիշ տիր։ մումիլէյէնն ֆէյնը Թահիլիէքի իպթիատը պուրատա նասը մալիսմ իսէ, Էվրօքաատա օ ատրէճէ մարուֆ տը, մուամիլէյէ պէտէնը ինանատ միւհթաճը թահիլի հէր նէ վար իսէ, անը քէմալը իհթիսամ իլէ պիթթահիլի ախրպպահա իհզար վէ պինայէն ալէյէ ախրպպայի մուամիլէհիմնն իշլէրինի պիր գաթ սահա թէսիլ իթմէքէտ օլուուբ կիպի մէրի օլան մատէնի նէպաթի հէր նէվ մէվատատ տախի սուբէթը միւքէմմէլյէտ թահիլ վէ իհզար իթմէքէտ տիր։

ՏՕՔԹՕՐ ՁՕՊԱՆՕՂԼՈՒ

Մուամիլէյէ փարիսատ միւտաէթը մէհրաթ էմրաղը տախիլիէ վէ ասապիէ քէսալի իսթիսաս իլէյուպ սարա էբաքազմօս, խաթէրիք, եարբմ պաշ ազրըսը, նիւզիլ, ուլգուսուզլուգ, ուլգուտա կէղինմէք, չօճուգլարընն իտարաթութամամալարը վէ էնվահ սինիրխասթալըգլարընը էլէկթրիք իլէ թէտավի իլյէտիյի կիսի մրաէ սուլարը, վէ մրաէ սույտընան արթմաղը վէ էքսիմէսի, պաղըրսագ, գալվ, ագ վէ գարաճիյէր վէ պիւլթիւմէ էմրաղը տախիլիի սարիրէի ֆէյնը թըպպէն էն օն քէչֆիաթը իւզրէ հէր կիսն սապահան էօյլէնէ գատար իտատսիզլատ օգճիլէր պաշընտա (Պայազիտ) վէ ուզուն չարշուտա (Մէրիտի) էճզախանէլէրինէ վէ էօյլէսէն օնրա, պէյ օղլու ճատատի քէպրիտ Օտիոն թէաթրօսու գարշուսընտա 165 նօմէրօլու Մուայնէխանէի խուսուսիսէնտէ միւրաճաաթ իսէն խաթթէկէանը գապալ իյլէր։ Մուայնէխանէի խուսուսիսէնտէ հէր նէվ թէտավիի էյէքթրիկի վէ էյէքթրիկ պանէօսու մէվճուտ տուր։

ՅԱԿՈԲ ՏԻԼԻՍԷԹԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ

Կ. Պոլիս Մահմուտ Փաշայի ֆէտէրէ Ռիս 276

Վառճառատանս մէջ կը ծախուին հարմնիքի համար ամէն տեսակ չաքարեղէններ և ըմպելիներ, ինչպէս նաև երեկոյթներու և անուան տօնախմբութեան օրերու համար տեսակ տեսակ չաքարներ և ըմպելիներ։

Մեծաչէններու յատուկ գործարան մը ալ ունենալով վառճառատուն, յանձնարարուած անուշները և դանազան չաքարեղէնները մեծ ուշադրութեամբ կը պատրաստուին, վառճառատան մէջ կը գտնուի նաև ֆէտան և ուրիշ տեսակ չաքարներու ճոխ մթերք մը։ Գեղատներէ եղած յանձնարարութիւնք փութով կը կատարուին։ Գիները շատ ածան են։ 12—104

ԷԷՆԻ ՆԷԾՐԻՅԱԹ

ՎԱՏԻՏ ՎԱՐԴԵՐ

Գայսերի Ս. Կարապետ իսթամանէսի թալէպէնինն մանասը գալէմի օլան մէղբիւր քիսմաղ բէք նէֆիս վէ լաթիֆ չիրուէր իլէ ֆէյլէսօֆանէ մէգալէրի հալի վէ թէքմիլ քիսմաղ մէղբիւր մէքթէպի ալինին իթթիխամ էյլէսիկի մէսլէքի սալիմ իլէ քէպզ էյլէսիկի թէրագզյա պիր աէլիւք գավի պուլընմըշ օլմազլա ումամ միլլէթատշլարըմըզ վէ ալէմիսուսա Գայսերի վաճառատշլարընը ճիտատէն թավսիյէ իտէրիզ։ Ֆիյաթը 6 զուրուշ օլուպ, հէր քիթապճըտա վէ պաշլըճա Մէրճանատա Եալարդ խանատա 8 վէ 9 նումէրօտա քէյֆին կեդրոնական քիթապանէսինաէ սաթըլըր։ 5—5

ԵՐԻՄԻ ՊԷՃ ՍԷՆԷԼԻՔ ՄՈՒՎԱՖՖԱԳԻՅԷԹ

Էսկի վէ եէնի պէյ սօղուգլարը վէ անրն վէխիմ նէթիճէլէրի հաղգընտա 25 սէնէսէն պէրու. իհրա օլմանն թէճրիպպէլէր նէթիճէսի օլմագ իւզրէ թարաքը ամիպանէմանէն իյմալ օլունան «Դաքսիլ Տօքթօր Ջիա»ման իսթիմալ խոպ չիֆա պուլան բէք չօք զէվաթ թարաքընան մուատատագ պուլունտրը վէ մէղքիւր գաբալ էվրօքատան ճէլպ իսիլէն պու կիսի էսվիյէյի խուսուսիյէէ դաթ էնտէր դաթ ֆայիդ վէ միւրէճճան իտուկինտէն կէրէք եէնի պաշլամըշ վէ կէրէք սէնէլէրլէ էսկիմիշ պէյ սօղուգլարընը պիր սահա թէխմիմէք վէ իտար ալօլու մէսանէ վէ եումուրթալարա հիշ զարար վէրմէմէք իւզրէ դաթիէն թէչվիյէ էյլէտիյինան միհթիէրէմ էհալիմիզի պիր թագրմ չարլաթանլըգլարա իրֆալ վէ իդրար իսէն իլանլարա ալատամամալարընը խալիսանէ թավսիյէ իտէրիմ. պիր դուռուսը իսպաթա քեաֆի տիր։

Ումումի տէբօր, Սատպօլատա Ճըզալ օղլունտա, Ասըր էճզախանէսի տիր. Պահճէ-Գարաբարնտա Փիւշիքեան Միսքճեան էճզախանէսի իլէ պաշլըճա էճզա տէբօլարընտա վէ էճզախանէլերատ սաթըլըր։

ԳՈՒԹՈՒՍԸ 15 ԶՐՇ. ՏԸՐ.

Թաշրատան թօխտան վէ բէրաքէնէտ սրբարբէ գապալ օլունուպ սիրաթը մուամիլինէ իլէ կէօնտէրիլիր։

Էնդրէ Ա. ԴՕԼՕԼԵԱՆ
12—20

ՄՈՒՍԻԳԻ ՄԵՐԱԳԼԵԱՐԸՆԱ

Մէարիֆ նէզարէթի ճէլիլէսի էվրագ գալէմի խալէֆաարընտան Հասան Թահսին էֆէնտի իլէ Նօթա վէ ֆէնտի մուսիգի մուալիմի Զուլֆահան Գրիգոր էֆէնտիլէր թարաքընտան հէր օր պէշ կիւնտէ պիր՝ մունթազամէն նէյր խրիմէքտէ օլան էլէհարը մուսիգի հախատ միւնթէգրպ չարգը վէ գանթօ նօթասընը իլքինճի ֆօրմասը նէյր իտիրմիշ տիր։ Պիրէրթանէ էամմէլէրինի հավէսքարանը մուսիգիյէ թավսիյէ իտէրիզ։

Մասալը ֆիրուսթի Պապը Ալի ճատէսինտէ 22 նումէրօրու. Իսթանպօլ քիսթուպանէսի, Մէրճանատա սաչը Եղիա էֆէնտի վէ էսկի Զապթիէ ճատատէսինտէ Սէֆա Ցօնօկրաֆիանէսիյէ սաիր մահէլլէր տիր։

Էն ալա վէ նէֆիս իլէքտէն մամուլ ՊԱՅՐԱ վէ ՍՈՒՎԷՅՇ քեաղըալարը եաղընը սիկարա մէրագզլարընը մէմնունն էտէպիլիր։ Պու. քեաղըալարն ֆէվքէլատէ միւէսսէրիյէթի մուգալիսէրինին արթմասընա սէպէպ օլմըշ օլարընտան, գաբագլարընն ատրունտնատ քի-ֆէթ մէրինէ վէ ալամէթի ֆարրգայը սայրիէյէ տիգգամ օլընմասը թավսիյէ ընը։ 16—54

ՍԱԼԻՊՕՐԻՆ = SALIBORINE

Էճզամը ՎԱՍԻԼԱՔԻ ԹԷՕՏՕՐԻՏԷՍ ՊԱԼԱՇ թարաքընտան թէրթիպ օլունմըշ տը

ՄԷՃԼԻՍԸ ՍԸՇՇԻԷԻ ՈՒՄՈՒՄԷՅԻ ՇԱՀԱՆԷՆԻՆ ՐՈՒԽՍԱՔԸՆԸ ՀԱՒԶ ՏԻՐ

Մէշրուտ թօխԹօրլու Բուրֆէնտան Բանէն վէ Բաստէք օլունմըշ տը

(ՍԱԼԻՊՕՐԻՆ) տէնիլէն թօղ՝ ռեսֆլուրը Բէրէնի ռալ ֆեմէեն հալընը բարմագլարրն արասընտա հարալ օլան ֆէնա գօգուլու եարբչգան մատատէլէրինի, իւֆիւնէթի, բիչիք վէ գաչընմալարընը տէֆ իյլէր։ Պունտան պաշգա, բարմագլար արասընտա նասրը վէ նասրըլաշմըշ տէրիլէրի չըգարրը, սէրպէսթէ կէզիլէպիլիր։

(ՍԱԼԻՊՕՐԻՆ) գօմթուգ ալթընտա վէ սաիր դաբալը մահալլէրտէքի բիչիքլէրի, գօգուլարը իսիլիքլէրի վէ գաչընմալարը սասի գաթի սուբէթատէֆ իյլէր։

(ՍԱԼԻՊՕՐԻՆ)ի գուլլանանլար՝ ռեսֆլուրը Բէրէնի քէսմէկէն հասէսինի թատտիգ իթմէքտէ տիրլէր։

Սուբէթի խթիմալի գութնընն տէրտնինտէքի թարիֆատան անլաշըլըր։

Ումում տէբօր Ֆրնտրգլուտա 55 նումէրօլու Վասիլաքի Թատօրիատէս էճզամանէսի վէ պաշլըճա էճզամանէլէրտաէ, էղա տէբօլարընտա վէ Պոն Մարշէ տէ գութուսու 5 (պէշ) զրուշա, թաշրա էճզամանէլէրինտէ վէ էճզա տէբօլարընտա 6 (ալթը) զրուշա սաթրմագտա տը։

Թաշրատան 6 զրուշըգ բօսթա բուլու կէօնտէրէնէ պիր գութու ՍԱԼԻՊՕՐԻՆ կէօնտէրիլիր։

ԲԱՐԻԶ ՍԷՐԿԻԻ ՈՒՄՈՒՄԻՍԻ
1900

ՍԱՏԷ, ՄԷԹԻՆ, ՍԷՐԻ, ՀԱՖԻՖ
ԱՄԷՐԻԳԱՆԸՆ ԷՆ ՄԵԾՀՈՒՐ ՏԻՊԻՆ ՄԱՔԻՆԱՍԸ

ՆԻՒ-ՀՕՄ

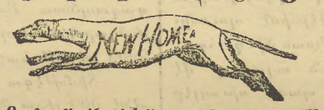

Մէղքիւր Սէրկիի Ումումիմինտէ Ֆիւբրիքաֆաթը, HORS CONCOUR
բէկլամէթիպ գաղանմըշ տը։

Էն ուֆագ թէֆէրրուաթընա գատար էմնալընա թէվէֆֆիգ իսէր

Թիւրքիա իշխն էէկեաճէ աճէնթասը 3. Կ. ՄԻԱՆԵԱՆ էվլատարը
Մէրքէզի ֆիրուսթը Սթամպօլտա, Պահճէ Գարաբարնտա, Համիտիյէ ճատատէսի, Ն՝ 7 Թրամուէյ խաթթը իւզէրինտէ

ՇԻՒՊԼԻԷՐ Իզմիրատ, Սիլիվրիատ, Աֆիոն Գարահիսարտա վէ սաիրէ
Թամիր վէ էօյլէթմէսի մէճճանէն տիր

ՈՒԷՍԳԸՐՆ

1851
TORONTO
WESTERN
LONDON

ԲԱՐԼԱՄԷՆԹՕՆԷՆ ԳԱՐԱՐԸ ՄԱՒՍՈՒՄՍՇԷԼԱ ԹՕՐՕՆԹՕ ՎԷ ԼՕՆՏՐԱՏԱ
1851ՏԷ ԹԷՆԻՍԻՍ ՕԼՈՒՆՄԸՇ
ԵԱՆԿԸՆԱ ԳԱՐՃԸ ԻՆԿԻԼԻԶ ՍԻԿՈՒՐԹԱ ԳՈՒՄԲԱՆԵԱԸ

Թաղմին օլունան զիյանլարրն մէճմուլի	ֆունտ. լիրա	6,000,000
Մէլճուտա ազէ վէ հասրլաթը սէնէվիյէ	» »	1,250,000
Քեամիլէն թէէսիյէ օլունմուշ սէրմայէ	» »	410,000

Թուրքիա շիւպէսինին միւսիրի ումումի. ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ
Իսթանպօլ, Պահճէ Գարաբ, Անանիտատի Խան, Ն՝ 20, 21, 22։

Թաշրարատա իշկիւզար վէ միւթէպէր ատէնթէլէր արանրլմագտա տը
ԻԽԹԱՐ.— Շէհրիմիզին էն մատարուգ Ֆրանսըզ վէ Արման գումբանիալարրն սէրմայէսի հասրլաթընա նիսպէթէն 100 % օլուսը հալաէ Ուէսթբրընքի 125 % տիր։ Իյթէ պու հագիգաթ Ուէսթբրն բագիպլէրինէ թէֆէվվուգ իթմիրմէյէ էն պէօյուք թէէմինաթ տը։

Հրատարակեցաւ
ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԸ
Հոգեբանական Վէպ
Հեղինակ Բօլ Պուրժէ
Թարգմանեց Ոռնկ Զէֆրէ-Սարֆ
Գին 6 զրուշ
340 էջ ութածալ
Վատահ ենք որ այսքան դիւրամատչելի գնով համակրելի թարգմանչին այդ հրատարակութիւնը ընդհանրացող հասարակութեան կողմէ արժանի ընդունելութիւն պիտի գտնէ, որու համար հեղինակին և թարգմանչին անունները արդէն գրաւականներ են։

ՍՈՒԼԹԱՆԻՅԷ ԷՃԶԱԽԱՆԷՍԻ

Կէտիք-Բաշա պաշընտա (Զարչը գալուսը)
ՍԱՀԻՊ
Մէքթէպը Թըպիէի Շահանէտէն մէէգուն
ԱՆԻՈՆ ՊՈՒՍԱՏԻՇԵԱՆ

Մուավիմի տախի
Մէքթէպը Թըպիէի Շահանէտէն մէէգուն
ՎՐԹԱՆԷՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Էճզախանէկան մագասը էտասիսի
ՄՈՒԱԼԷՅԱԹԸՆ ԹԱԶԷԼԻՅԻ
ԷԵՄԼԸ ԴԷՔԷՔՄ — ԷՐԻՆ Լ ԷՐԷԼՄԸ
ՖԷՎԳԷԼԱՏԷ ԹԷՍԻԶԼԻՔ
ԿԷՃԷԼԷՐԻ ՏԱՄԻ ԱԶԸԴ ՏԸՐ
6—10

عافيت حلبى

ԱՖԻՅԷԹ ՀԱՊԼԱՐԸ

Իսդրպպաղ պիչար օլուպտա թէատավիսինէ իհմալ իսէնէրը վիճատաւլարընը զէհրիլէմէքտէ պուլունտուգլարընա էմին օլմալը տըրլար. զիրա թապիյաթն խիլաֆընտա օլարագ կիւնէրճէ միսէ վէ պաղրրսագլարտա պիրիքիպ գալան եէմէքլէր վիճատատա զրտա օլուսագա անը պէսլէյէճէք եերատ պիլաքիս զէհրլի միգրօպլար քէյտա խոպ թէտրիճէն գանը պօղարլար վէ իչթիհասըլըգ, միսէ ֆէսատ, սանճը, հարբմ պաշ ազրըսը, գարրն չիչկինլիի, պաշ սէճամէսի, միսէ պուլանթընը, կէօզ գարարթընը վէ սայիր էմրաղը տախի ինմաճ իսէր։

Շէհրիմիզ պիրինճի սընրճ էճզամբլարընտան Ամոսն Գօլլան էֆէնտինին իսթիրաքէտսէ օլուպ մէճլիսը Թըպպիէի Շահանէտէն թատտիգ օլունան Աֆիյէթ հապլարընին խթիմալի ինդրպպաղ պատուր վէ անատէն թէվէլլիսա իսէնէք հատթալըգլարատան մուհաֆազա իտուպ միսէ վէ պաղրրսագլարը թագվիյէ վէ հալ թապիիսինէ իրճա իսէրէք թատը տէրէճէյի մաթլուպկէ հազմ իմտիրիր. ուսմանի տէբօր Տէրսաաէմէտ ճըզալ Օղլունտա Անթուան Գարամանանդն Ասրը էճզամանէսիսիր, Պահճէ Գարաբարնտա Փիւշիքեան, Միսքճեան վէ Մէրճամէթճեան էճզամանէլէրի իլէ պաշլըճա էճզա տէբօլարընտա վէ էճզամանէլէրատ սաթըլըր։

Թաշրատան թօխտան վէ բէրէքէնէտ սրբարբէ գապալ օլունուբ։ 7—20

Գ-ՐԻ-ՐԸ (5) ՊՐՈՇԸԸ

ՔԻՄԻ ՊՈՒԼՄԱԼԸՍԸՆԸՁ

Սազընդրը գօգմամսընը, սիչէրմինէն խասթալրգտան քիլանէն արի գալմասընը արզու. իսէր իանինվ Պաղչէ Գարաբարնտա Նիպամէ գարագոլը գարշու. քէօչէսինտէ 1 նօմէրօլը մահալը մահասուտա տիչ թապիսի

ԽԱՉԻԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ ԷՖԷՆԴԻ

պուլմալըսընը։

Մուամիլէյէ Մէքթէպի Թըպպիէի Շահանէտէն մէէգուն օլուպ, հիչ պիր ալրը հիտ իսթիսրմէքտանին տիշ չէքմէքտէ մուճիսի պուլունտրը պիր իլամ իլէ հալընը իբի սէֆատատ էն չէսիտ տիշ ալրըլարընը քիմէքտէ, «սքորրիթ»կիսի հէր նէվ տիշ էթի խասթալրքարընը թէտավի իթմէքտէ վէ ֆէյնին էն օն ուսուլի իւզրէ վէ նէվճատ սէֆաթլար իլէ տիշ ալրըրմագտա տը։

Էնտալի թագմա տիշ վէ չէնէ իմալլուտատքի մէհարէթի քեամիլէսի ումում միս չէրէրլէրին հիւտնիս թէկէճճիւնին ճէլպ իսթիմէքտէ տիր։

Ճումատա կիտնէլէրի մուայէնէխանէատ բաղար կիտնէլէրի ատ կէսիկի Բաչատատ Համամ ճատատէսինտէ, 15 նօմէրօլը խանէսինտէ միւբաճաաթ իսէն ֆուգարը մէճճանէն թէտավի իսէր։ Սապհարը սատի 1½ գատար վէ ազչամը տախի սատի 11էն օնրա հէր վագրթի խանէսինտէ պուլունուր։

Ֆ Ի Մ Ա Կ

Մուտ-Ռիսէ ֆանէլա օրէր-
ՀԱՑ. Ս. ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ
Առաքել էֆ. Գարբրիէլեանի սենեակը
ՄԷՐՃԱՆ, ԵԱԼԱՐԴԱ ԽԱՆ, ԹԻՒ 10
Գին 5 գահ.

Տէր և Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԴԱՅՍԷՐԵԱՆ

)(63)(

ԹԵՐԹՕՆ «ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԷՖԵՌԵԱՐԻ»

ԿԻ ՏԸ ՄՕԲԱՍԱՆ

ԿԵԱՆՔ ՄԸ

Պառոնը նոյեմբերի մէջերը վերադարձաւ։

Փոխուած էր, ու ծերացած, մարած և սև արտմութեան մը մէջ թաքաւուած՝ որ մանքին թափանցած էր։

Եւ չուտով այն սէրը՝ որ զինքը կը կապէր իր աղջկան, աւելի աճած թըւեցաւ, իրր թէ այն մէկ քանի թաղծոտ միայնութեան ամիսները չափազանցած ըլլային սիրոյ, վստահութեան և գորովի պէսքը։

Ժանն անոր չի յայտնեց իր նոր գաղափարները, իր մտերմութիւնը աբբա Թօլպիաքին հետ, և իր կրօնասէր եռանդը. բայց, պառոնը առաջին անգամէն որ տեսաւ երէցը՝ խիստ հակակրութեան մը արթնալը զդաց իր մէջ՝ անոր նկատմամբ։

Եւ երբ Լրիկունը Ժանն հարցուց, «Ինչպէս կը գտնես զայն», Պառոնը պատասխանեց, — Այդ մարդը հաւատքնիկ մըն է, և կրնայ վտանգաւոր ըլլալ։

Յետոյ երբ գիւղացիներէն, որոնց բարեկամն էր ինքը, տեղեկացաւ եւրիսասարդ երէցին խստութիւններուն, բռնութիւններուն և այն հալածանքին՝ զոր ան ի գործ կը դնէր ընդդէմ օրինքներու և բնակիչներու դէմ, առանձնութիւն մը ծնաւ իր սրտին մէջ։

Անիկայ, պառոնը, ով ըլլալով հին ընտանեաց իսատասէրներու ցեղէն, կը խանդաղատէր ամէն անգամ որ երկու կենդանիներու միանալը տեսնէր, կը պաշտէր համայնական Աստուած մը և զայրոյց մը կը մուգանէր պուրժուական դիտաւորութիւններով, ճիզուիթական բարկութիւններով և բռնակալական վրէժխնդրութիւններով Աստուծոյ մը կամոլիկ ըմբռնումին դէմ, Աստուծոյ մը՝ որ իրեն համար չէր արտայայտեր գուշակուած, ճակատագրական, անուսման, ամենազօր ստեղծագործութիւնը, կեանքին, լոյսին, երկրին, մտածման, բոյսին, ժայռին, մարդուն, օդին, անասունին, Աստուծոյն, նոյն իսկ միջատին ստեղծագործութիւնը, ստեղծագործութիւնը՝ որ կը ստեղծէ, աւելի զօրաւոր քան կամք մը, աւելի ընդարձակ քան իմացականութիւն մը, որ կ'արտադրէ առանց նպատակի, առանց պատճառի ու անվերջ, որ կ'արտադրէ ամէն տեսակ եղանակներու և ամէն տեսակ ձևերու մէջ՝ անհուն միջոցին տարածութեամբը, պատահական անհրաժեշտութիւններուն համեմատ։

Ստեղծագործութիւնը կը բովանդակէր բոլոր ընթիւղները, մտածումը և կեանքը՝ որ ինք իր մէջ կը զարգանայ, ինչպէս ծաղիկներն ու պտուղները ծառերուն վրայ։

Իրեն համար ուրեմն արարածութիւնը մեծ ու ընդհանուր օրէնքն էր, նուիրական գործը, յարգելի ու երկնային, որ կը կատարէր մթին և անյեղլի կամքը Տիեզերական Էակին։ Եւ սկսաւ, ագարակէ ագարակ պտտելով, բուռն պայքար մը՝ ընդդէմ անհաւատ երէցին, կեանքի հալածիչին։

Ժանն սրտցաւած կ'աղօթէր Տիրոջը և հօրը կը պաղատէր. բայց ան կը պատասխանէր միշտ.

—Պէտք է կռուիլ այդ մարդոց դէմ, առ մեր պարտքն է և մեր իրաւունքը։ Անոնք մարդկային չեն։

Կը կրկնէր, իր երկայն ճերմակ մազերը թոթվելով.

—Անոնք մարդկային չեն, անոնք բա՛ն մը չեն հասկնար, բա՛ն մը, բա՛ն մը։ Անոնք դժոգակ երազի մը մէջ կը շարժին. անոնք հակաբնական մարդիկ են։

Եւ կը պօռար, անէծք մը արձակելու պէս.

—Հակաբնակա՛ն։ Երէցը թէեւ շատ աղէկ կը ճանչնար իր թշնամին, բայց որովհետեւ անիկա դղեակին և մանկամարդ կնկան տէրը էր, կը թողուր որ ժամանակ անցնի, վստահ վերջնական յաղթութեան վրայ։

Յետոյ սուեւեռամտածում մը սկսաւ ունենալ։ դիպուածով տեղեկացեր էր Փիլիպէնին և Փիլիպէթին սէրերուն, և կ'ուզէր, առանց բանի մը նայելու, միջամտել անոնց։

Օր մը եկաւ Ժանը գտնելու եւ միսթիքական երկար տեսակցութենէ մը ետքը, խնդրեց անկէ որ իրեն միանայ՝ կռուելու համար, անոր մաքուր երդիքին տակի այս չարիքը ջնջելու համար, երկու հոգիներ վտանգէ ազատելու համար։

Ժանն քան մը չի հասկցաւ և ուզեց գիտնալ։ Երէցը պատասխանեց.

—Հիմա առնը չէ, քիչ օրէն պիտի տեսնես ձեզ։

Եւ փութկոտութեամբ մեկնեցաւ։

Զմեռը վերջանալու մօտ էր, փոսած ձմեռ մը, ինչպէս պիտի ըսէր դաշտերու համար, խոնաւ և գաղջ։

Արքան քանի մը օրէն նորէն եկաւ և մթին դարձուածքներով խօսեցաւ այն անվայել յարաբերութիւններէն մէկուն վրայ՝ որոնք անձերու միջև կը գտնուին, որոնք սակայն պարտէին անբասիր ըլլալ։

Անոնցմէ մէկը կը վերաբերէր, կ'ըսէր ան, անոնց որոնք այս բաներուն դիտակցութիւնը ունին և դիտակցութիւնը նաև զանոնք ետ կեցնելու՝ ամէն տեսակ միջոցներով։ Յետոյ վեմ հայեցողութիւններու մէջ մտաւ, յետոյ, Ժաննին ձեռքը բռնելով, երդում ընել տուաւ անոր որ աչքը բանար, հակնար և օգնէր իրեն։

Ժանն հասկցած էր այս անգամ, բայց լուռ կը մնար, զարմուրած այն բոլոր բաներուն մտածումովը՝ որոնք կրնային դժբաղդութիւն բերել իր առժամօրէն հանդարտ տունին մէջ. և խանգուել կը մնար տգրային ըսել ուզածներուն դէմ։ Այն ատեն երէցը չվարանեցաւ այլ եւս և յստակօրէն խօսեցաւ.

—Տաժանելի պարտականութիւն մըն է ասի՝ զոր կ'ուզեմ կատարել, տիկին կոմսուհի, բայց չեմ կրնար ուրիշ կերպ ընել։ Այն առաքելութիւնը զոր սանձնած եմ, կը թելադրէ ինծի որպէս զի ձեզի անգէտ չթողում այն տեսակ բաներու վրայ զոր կրնաք արդիւնք։ Գիտցէք ուրեմն որ ձեր ամուսինը եղանական բարեկամութիւն մը կը շարունակէ տիկին Ֆուրվիլլին հետ։

Ժանն ծանր գլուխը համակերպութեամբ մը և առանց կարողութեան։

Երէցը յարեց.

—Ինչ կը խորհիք ընել հիմա։

Այն ատեն Ժանն կակազեց.

—Ինչ կ'ուզէք որ ընեմ, տէր աբբա։

Միւսը պատասխանեց խստութեամբ.

—Արգիլել այս մեղաւոր սէրը։

Ժանն սկսաւ լալ և իշխուկ ձայնով մը.

—Բայց անիկա արդէն գիս խաբած է ապաստիի մը հետ, բայց անիկա ինծի մտիկ չըներ. դիս չի սիրեր այլ ևս. հետս չարաչար կը վարուի ամէն անգամ որ իրեն դիւր չկրող փափաք մը յայտնեմ։ Ինչ ընեմ։

Երէցը, առանց ուղղակի կերպով պատասխանելու, պօռաց.

(Շարունակելի)